

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการการพัฒนาวัตกรรมการปลูกปาล์มน้ำมัน กลุ่มน้ำปากพอง

การพัฒนาวัตกรรมการปลูกปาล์มน้ำมันกลุ่มน้ำปากพอง ผู้วิจัยได้นำเอาแนวทางการเรียนรู้ของชุมชนในเรื่องของสิ่งใหม่ที่สนใจ และพิจารณา ใดตรงเพื่อตัดสินใจนำเอามาใช้หรือไม่ จึงนำเอาแนวการศึกษาและการประเมินตามแนวคิดรูปแบบ CIPP หรือ CIPP Model มาใช้ในการศึกษาชุมชน และกลุ่มประชากรเป้าหมาย ผลการศึกษามีดังนี้

การศึกษารับชมชนเป้าหมายทั้งสามชุมชน เป็นการศึกษาถึงเหตุการณ์ และปรากฏการณ์ที่ผ่านมา ผู้วิจัยจึงใช้วิธีสัมภาษณ์ปรากฏการณ์ย้อนหลัง (Ex-post facto approach) โดยสัมภาษณ์ผู้อยู่ในเหตุการณ์นั้น และผู้ที่ได้พบเห็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น การสัมภาษณ์ใช้ทั้งวิธีสัมภาษณ์เดี่ยว และสัมภาษณ์กลุ่ม ขณะเดียวกันผู้วิจัยพยายามใช้วิธีการสังเกตปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งอาจจะมีผลต่อเนื่องจากระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ผ่านมา และผลกระทบต่างๆ จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มาประกอบการพูดคุย สันทนาการถึงเหตุการณ์ในอดีต และพยายามเชื่อมโยงวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ต่างๆ เหล่านั้น หลังจากนั้นได้นำผลมาจัดระบบ และตรวจสอบซ้ำด้วยการสัมมนากลุ่ม (Focus Group) อีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุด

ผลการศึกษา

สภาพพื้นที่ตำบลแม่เจ้าอยู่หัวและกลุ่มน้ำปากพอง โดยรวมเป็นที่นา ปลูกข้าวพื้นเมือง ต่อมาข้าวพื้นเมืองมีปัญหาเรื่องราคาตกต่ำและขายยาก จึงพยายามปรับปรุงพันธุ์ข้าวมาเป็นพันธุ์ข้าว กข. ซึ่งต้องใช้ทุนและการดูแลมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาภัยธรรมชาติจากฝนทิ้งช่วง น้ำท่วมแห้งข้ง ทำให้ปัญหาขาดทุนรุนแรงขึ้น เกษตรกรจึงดิ้นรนหาทางออก โดยไปประกอบอาชีพการทำไร่นา สวนผสม และทำนาแก้ง อยู่ระยะหนึ่ง และไม่ประสบผลสำเร็จ

การเปลี่ยนแปลงหลังจากเกิดโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง

พื้นที่ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งระบบนิเวศน้ำจืด น้ำกร่อย น้ำเค็ม และน้ำเปรี้ยว หรือที่เรียกว่า “ระบบนิเวศน้ำ” ซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตประชาชนอย่างมาก เพราะระบบนิเวศน้ำ ก่อให้เกิดความหลากหลายของสภาพนิเวศและอาชีพของชุมชน อาทิ ป่าพรุ และป่าดิบชื้นหรือป่าต้นน้ำ

การเกิดขึ้นของโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ส่งผลให้มีการแบ่งเขตพื้นที่น้ำจืดและน้ำเค็มอย่างชัดเจน ในพื้นที่น้ำจืดทั้งหมดซึ่งรวมถึงตำบลแม่เจ้าอยู่หัว เริ่มปิดประตูระบายน้ำปากพนัง เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2542 ทำให้ระบบนิเวศน้ำเสียสมดุล น้ำกลายเป็นน้ำนิ่งไม่มีการไหลเวียนไม่สามารถเจือจางและพัดพาตะกอนสิ่งสกปรกต่างๆ ออกสู่ทะเลได้ เกิดน้ำเสียและวัชพืชในคูคลองมากขึ้น ชนิดและปริมาณสัตว์น้ำลดน้อยลง พืชพรรณไม้ริมคลอง ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย เพาะพันธุ์สัตว์น้ำตามธรรมชาติและต้องอาศัยระบบนิเวศน้ำกร่อย เพื่อการเติบโตและให้ผลผลิตเกิดหูดชะงักและตายไป ในที่สุดสัตว์น้ำหลายชนิดได้สูญพันธุ์ไป เพราะการปิดกั้นน้ำหรือจากการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพน้ำจืดและน้ำเค็มอย่างฉับพลัน ทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำลดลง อาชีพประมงพื้นบ้านในคลองและประมงพื้นบ้านชายฝั่งล่มสลาย อาชีพทำนาที่ประสบผลเสียหายเนื่องจากเกิดน้ำท่วมขังในพื้นที่ไร่นา และถึงแม้ว่าจะมีน้ำในการทำนาแต่ก็ได้ผลผลิตไม่คุ้มทุน เพราะดินไม่อุดมสมบูรณ์ต้องใช้ปุ๋ยมาก มีศัตรูพืชมาก ทำให้ต้องใช้สารเคมีทางการเกษตรมากขึ้น ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นเมื่อประชาชนในพื้นที่บ้านคลองค้อไม่สามารถทำนาข้าว ทำนาถั่ว และไม่สามารถหาปลาจับสัตว์น้ำตามธรรมชาติได้ เกษตรกรได้พยายามแสวงหาอาชีพใหม่ เช่น ปลูกผัก เลี้ยงปลา ปลูกอ้อย แต่พบว่าผลตอบแทนนั้นไม่คุ้มค่า ต่อมาหน่วยงานราชการได้เสนอโครงการปลูกปาล์มในลุ่มน้ำ เพื่อเป็นพืชทดแทนพลังงาน โดยสรุปจากการศึกษาบริบทชุมชน พบว่าสภาพพื้นที่ทำให้อาชีพทำนามีปัญหา เมื่อเปลี่ยนอาชีพเป็น ไร่นาสวนผสม ก็เกิดปัญหาไม่คุ้มทุนและขาดทุนอย่างต่อเนื่อง ส่วนการทำนาถั่วต้องลงทุนสูงมากในช่วงแรกๆ และในผลระยะสั้นเท่านั้น ต่อมาเกิดปัญหาเรื่องสภาพน้ำ โรคกุ้งระบาดและราคาคตกต่ำ ทำให้ขาดทุนและมีหนี้สินรุนแรงมาก จึงต้องแสวงหาอาชีพใหม่ที่เหมาะสมกว่า โครงการปลูกปาล์มจึงกลายเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างมาก

บริบทชุมชนดั้งสู่อาชีพปลูกปาล์ม

ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ เป็นพื้นที่ที่ตั้งของตลาดบ่อลื้อ ซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางชุมชนที่ใหญ่ที่สุดของอำเภอเชียรใหญ่ เป็นศูนย์กลางชุมชนของพื้นที่อำเภอเชียรใหญ่ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอชะอวด และอำเภอหัวไทร เป็นเส้นทางผ่านจากนครศรีธรรมราชไประโนด สงขลาตลาดบ่อลื้อจึงเป็นศูนย์รวมของตลาดด้านการเกษตร เป็นสถานที่ที่เกษตรกรหลายตำบล หลายร้อยครอบครัว

เดินทางมาซื้ออุปกรณ์การเกษตร และซื้อขายสินค้าทั้งการเกษตรและอุปโภคบริโภคจำนวนมาก บ่อลื้อจึงเป็นสถานที่แพร่ข่าวสารการเกษตรไปยังเกษตรกร

ตลาดบ้านบ่อลื้อ เป็นแหล่งข่าวสารเกี่ยวกับปาล์มแบบครบวงจร และมีความเด่นชัดมาก ในพื้นที่ในช่วงปี 2540-2543 มีป้ายโฆษณาขายพันธุ์ปาล์มขนาดใหญ่ที่สี่แยกบ้านบ่อลื้อ โดยเด่นเห็นได้ชัด ถัดจากสี่แยกไปไม่มาก มีแปลงขายกล้าพันธุ์ปาล์ม 3-4 แปลง เป็นแปลงขนาดใหญ่ ซึ่งทุกแปลงจะมีป้ายติดประกาศว่าได้รับการรับรองจากกรมวิชาการเกษตร รวมทั้งมีการจ้างเกษตรกรในพื้นที่ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว ตำบลทองดำเจียงและตำบลกระแจะ อำเภอชัยรใหญ่ (พื้นที่บริเวณรอบๆ บ้านบ่อลื้อ) มาดูแลบำรุงรักษากล้าพันธุ์ และกำจัดวัชพืชในถุงกล้าพันธุ์ ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้กลายเป็นสื่อกลางเชิญชวนเกษตรกรในพื้นที่ให้สนใจ กล้าที่จะเดินเข้ามาดูรายละเอียดเกี่ยวกับปาล์ม พร้อมกับช่วยโฆษณาไปในตัว นอกจากนี้ที่บ่อลื้อ ยังมีปัจจัยเกี่ยวกับการทำสวนปาล์มครบด้วย ตั้งแต่กล้าพันธุ์ เอกสารแจกแนะนำการทำสวนปาล์ม รถแทรกเตอร์รับเหมาขุดร่องปาล์ม ปุ๋ยสารเคมีที่ต้องการใช้ในสวนปาล์ม วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ รวมไปถึงลานเก็บซื้อผลปาล์ม บริบทส่วนนี้ เป็นที่ล่อตา ล่อใจอย่างมาก นอกจากนี้พื้นที่รอบๆ นี้ยังมีสถานีวิทยุท้องถิ่น โหมโฆษณาขายพันธุ์ปาล์ม และอุปกรณ์ทำสวนปาล์มอย่างคึกคัก

แปลงสาธิต และผลผลิตในช่วง 3-5 ปีแรก ออกสู่ตลาดเป็นที่พึงพอใจของเกษตรกร การซื้อขายผลผลิตปาล์มที่ลานเทพบ้านบ่อลื้อ เป็นปรากฏการณ์ที่เห็นชัด และยืนยันว่าปาล์มสามารถเป็นทางเลือกหนึ่งของคนในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง รายได้จากการขายปาล์มเริ่มเป็นตัวเลขที่ดี และมีเสถียรภาพกว่าการทำนา เพราะสามารถเก็บผลออกขายได้ทุกเดือน ราคาขึ้นลงก็ไม่มากนัก มีความเสี่ยงน้อยกว่าการทำนา การใช้แรงงานในสวนปาล์มไม่หนักมากจนเกินไป

โครงการสนับสนุนการปลูกพืชพลังงานปลูกปาล์มน้ำมัน อาชีพการปลูกปาล์มน้ำมันเกิดขึ้นในพื้นที่บ้านคงคาล้อม บ้านเนินธัมมัง บ้านบางด้วนจากการปรับเปลี่ยนในพื้นที่น้ำจืดตามโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง มีจำนวนมาก ทั้งกลุ่มที่มีที่ดินมาก มีที่ดินปานกลาง และมีที่ดินน้อย การลงทุนต้องใช้ทุนสำรองมากพอสมควร เนื่องจากการลงทุนปลูกปาล์มให้ได้ผลผลิตเพียงพอที่จะจำหน่ายและรายได้พอที่จะเลี้ยงครัวเรือนได้นั้นจะต้องใช้พื้นที่ไม่ต่ำกว่า 10 ไร่ และต้องมีการดูแลอย่างต่อเนื่อง การใช้เงินทุนในการผลิตสูงและยังไม่ได้รับผลผลิตนั้น เกษตรกรก็หาทางออกในการสร้างรายได้ให้กับตนเอง โดยการปลูกผักในพื้นที่ปลูกปาล์ม และขายแรงงานด้วย โดยมีวิธีการผลิตดังต่อไปนี้

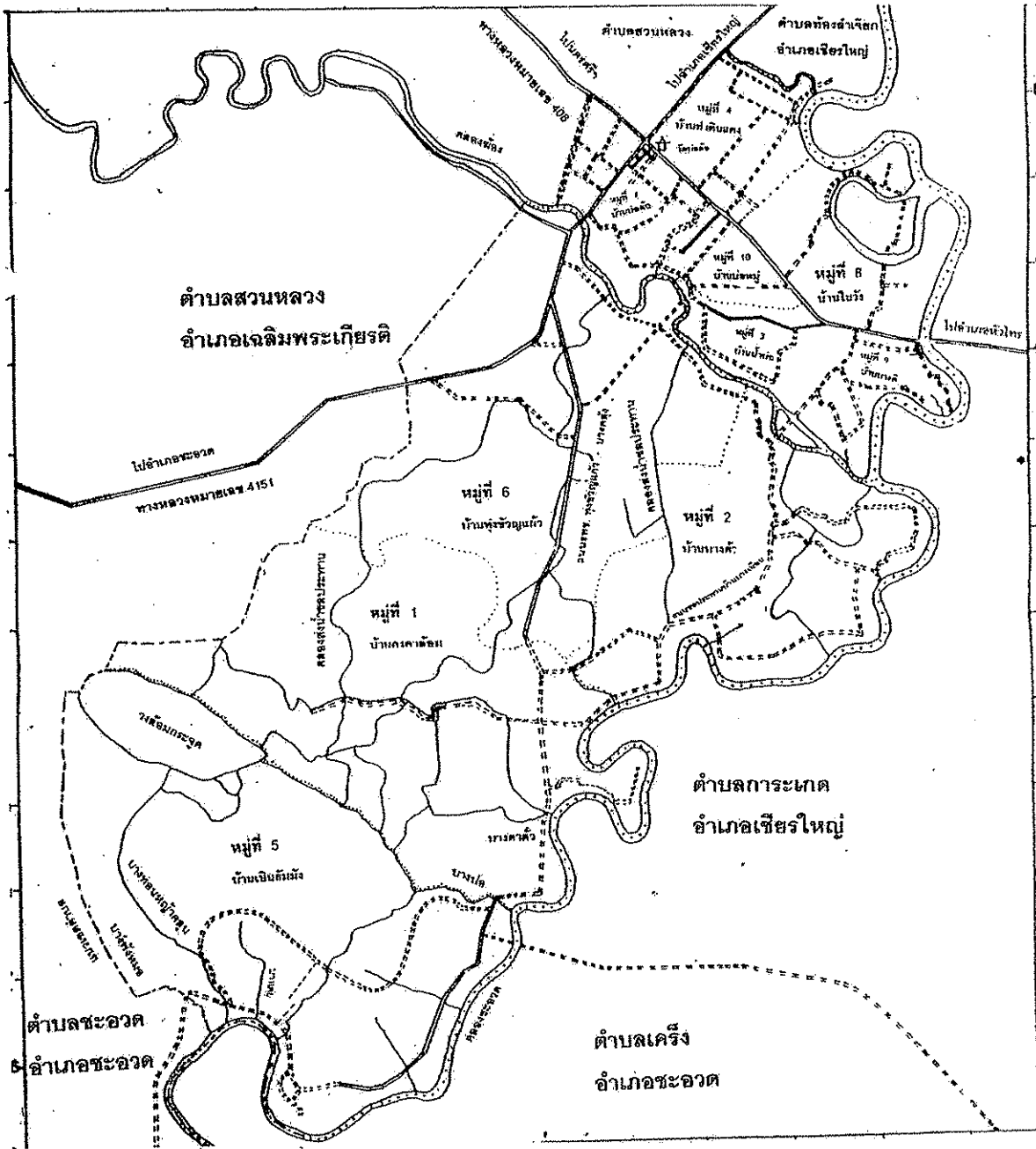
นักวิชาการเกษตรได้เข้ามาแนะนำเรื่องปาล์มถึงในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรจากจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่มีประสบการณ์เรื่องการปลูกปาล์ม ได้ให้รายละเอียดต่างๆ ในการทำสวนปาล์ม

จนทำให้เกษตรกรกลุ่มหนึ่งในหมู่บ้านเนินซ่มมั่งและคงคาลัยสนใจ จึงชวนกันไปดูงานที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

กลุ่มเกษตรกรที่เคยเลี้ยงกุ้งได้พูดคุยกันว่าเงินที่ได้จากการเลี้ยงกุ้งไร่ละ 9,642 บาทนั้นเพียงพอต่อการทำสวนปาล์ม ซึ่งน่าสนใจมาก ขณะที่เกษตรกรในตำบลอื่นได้นำเงินที่เลี้ยงกุ้งไปเลี้ยงปลา ก็ได้ผลระดับหนึ่งแต่ไม่มั่นคง คิดว่าปาล์มน่าจะดีกว่าในระยะยาว จึงหันมาสนใจข้าวสารและเตรียมการทำสวนปาล์มมากขึ้น

การปลูกปาล์มน้ำมันในตำบลแม่เจ้าอยู่หัว เริ่มขยายตัวเข้ามาในพื้นที่เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2540 โดยการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อทดลองปลูกเป็นแปลงสาธิตซึ่งเกษตรกรที่ปลูกปาล์มคนแรกๆ ในพื้นที่หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จำนวน 22 ไร่ ปลูกเมื่อปี พ.ศ. 2541 แปลงดังกล่าวเป็นแปลงสาธิตโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศึกษาความเป็นไปได้ในการปลูกปาล์มน้ำมัน พื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังดำเนินการโดยศูนย์วิจัยปาล์มน้ำมันสุราษฎร์ธานี สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 7 กรมวิชาการเกษตร โดยหลังจากยุคนี้ต่อมาการเกษตรเชิงพาณิชย์ได้ขยายตัวอย่างมากในพื้นที่ โดยเฉพาะการปลูกปาล์มน้ำมัน

สรุป การปลูกปาล์มน้ำมันในช่วงแรกๆ หน่วยงานภาครัฐได้พยายามให้ข้าวสาร และกดดันให้คนที่เลี้ยงกุ้งต้องเปลี่ยนอาชีพ และเกษตรกรที่มีปัญหานาข้าว ก็มีโอกาสได้รับรู้ข่าวสารแนวทางในการปรับเปลี่ยนอาชีพไปด้วย แต่ประสบการณ์เดิมที่พบปัญหาจากการเลี้ยงกุ้ง และทำนาเพียงอย่างเดียว จนทำให้มีหนี้สินมากมาย เนื่องจากมีรูปแบบการผลิตเชิงเดี่ยว ทำให้เกิดแนวความคิดเกี่ยวกับการปรับตัวในรูปแบบนิเวศเชิงซ้อนเกิดขึ้น การพยายามคืนรนเอาตัวรอดของเกษตรกรทำให้ต้องพยายามเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น การรับนวัตกรรมเข้ามาจึงต้องมีความระมัดระวังสูงขึ้น เกษตรกรกลุ่มนี้จึงใช้วิธีการทดลองในพื้นที่ขนาดเล็กก่อน ด้วยการปลูกปาล์มจำนวนหนึ่ง ระหว่างร่องปาล์มจะปลูกอ้อย บัวบกและพืชผักระยะสั้น เป็นการประกอบอาชีพที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (ปลูกปาล์มและทำงานอื่นนอกพื้นที่ด้วย) พร้อมกับ การเรียนรู้ด้วยการสังเกต ทดลอง ตรวจสอบการดำเนินงานเกี่ยวกับปาล์มไปด้วยตลอดเวลา จึงเกิดความมั่นใจ จึงขยายพื้นที่ปลูกปาล์มเพิ่มขึ้น

ภาพที่ 14 แสดงแผนที่ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว

ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว เป็นพื้นที่ที่มีบริบทที่เหมาะสมในการทำสวนปาล์ม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ที่เป็นพื้นที่เป้าหมายโดยรวมในการส่งเสริมการปลูกปาล์ม ตามโครงการสนับสนุนการปลูกพืชพลังงาน ที่ทางสำนักงานเกษตรจังหวัดศึกษาเบื้องต้นแล้วพบว่า ลุ่มน้ำปากพนังส่วนใหญ่ สามารถปลูกปาล์มได้ดี เพียงแต่ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว เป็นตำบลที่มีพื้นที่เป็นป่าพรุค่อนข้างมาก (สัมภาษณ์ สมยศ ชูโหม กำนันตำบลแม่เจ้าอยู่หัว) มีน้ำท่วมแช่ขังบ่อย กว่าหลายตำบลในอำเภอเชียรใหญ่ แต่ก็ยังเป็นพื้นที่ในแผนส่งเสริมการปลูกปาล์มของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่นักวิชาการเกษตรและนักวิชาการจากบริษัทกษิณฟาร์มที่ขายพันธุ์ปาล์มยืนยันว่าปลูกปาล์มได้ หากสามารถดำเนินการดูแลสวนอย่างถูกวิธี (สัมภาษณ์ นายชัยยา กลางบน)

บริบททางกายภาพสามารถปลูกปาล์มได้ดี เพราะเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำ ดินดี (สัมภาษณ์ สมโชค ณ นคร) เพราะจากการตรวจสอบดินบริเวณนี้แล้ว พบว่ามีความอุดมสมบูรณ์สูง ทางสำนักงานเกษตรจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้พิจารณาเลือกเป็นพื้นที่ทดลอง ทำแปลงสาธิตปลูกปาล์ม เพราะสภาพความสมบูรณ์ของดินสามารถปลูกปาล์มได้ทั้งตำบล และจากสภาพส่วนใหญ่เป็นดินป่าพรุ มีโอกาสน้ำท่วมแช่ขังมีมาก การทำสวนปาล์มจึงต้องขุดร่องเพื่อระบายน้ำออก และช่วยกักเก็บน้ำในร่อง เพราะปาล์มจะต้องการน้ำมาก โดยสรุปพื้นที่บริเวณนี้จึงเป็นพื้นที่ที่สามารถทำสวนปาล์มได้

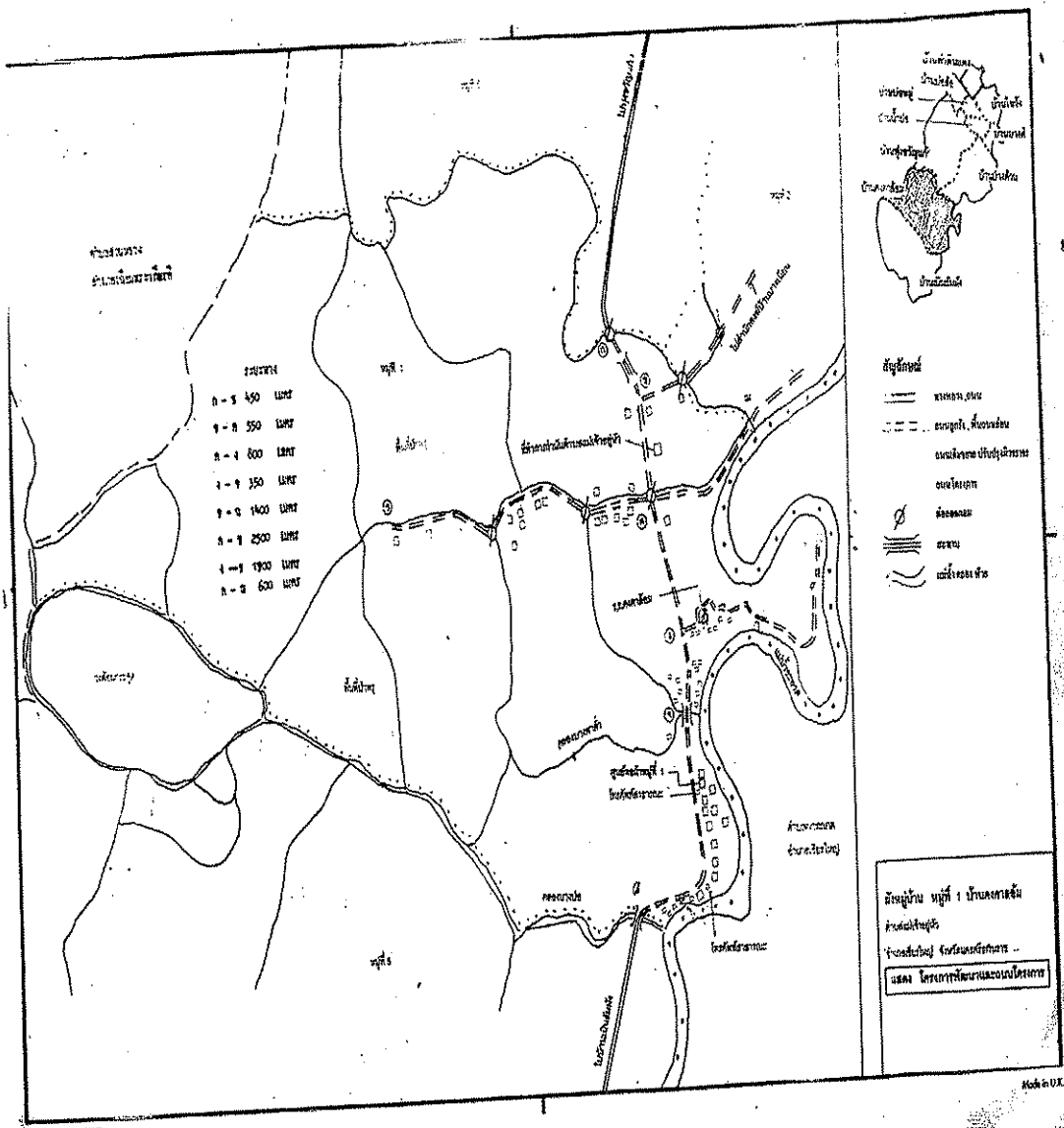
ที่ตั้งของตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อยู่ในบริเวณที่สามารถทำธุรกิจปาล์มแบบครบวงจรได้ เนื่องจากตลาดบ่อลือ เป็นชุมชนที่มีธุรกิจเกี่ยวกับปาล์มมากมาย ทั้งเป็นแหล่งขายกล้าพันธุ์ปาล์ม ปุ๋ย เคมีภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับปาล์ม อุปกรณ์การเกษตรต่างๆ และมี จุดรับซื้อปาล์ม นอกจากนี้ยังมีโครงการสร้างโรงงานน้ำมันปาล์มขนาดใหญ่ที่จะสร้างใกล้ๆ ตลาดบ่อลือ (สัมภาษณ์ นายบำเพ็ญ เจียรรัตน์ นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลแม่เจ้าอยู่หัว) ซึ่งตลาดบ่อลือเป็นศูนย์รวมธุรกิจปาล์มจากหลายตำบลในอำเภอเชียรใหญ่ หัวไทร ปากพนัง เกลิมพระเกียรติ และชะอวด

บริบททางสังคม พื้นที่บ้านกงคาล้อม บ้านบางด้วนและบ้านเนินธัมมัง เป็นพื้นที่คนในชุมชนติดต่อสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เพราะมีประวัติศาสตร์ร่วมกันตั้งแต่เริ่มตั้งหมู่บ้านร่วมมือในการทำกิจกรรมชุมชนกันมาตลาด โดยไม่ได้สนใจว่าหมู่บ้านไหน ทุกครั้งที่มีการงานบุญต่างๆ จะพบว่าคนทั้งสามหมู่บ้านจะไปร่วมงานเสมอ นอกจากนี้ส่วนใหญ่ยังมีลักษณะของความเป็นเครือญาติและสังคมเพื่อนบ้านใกล้ชิดสูง

ตอนที่ 1 บริบทชุมชน

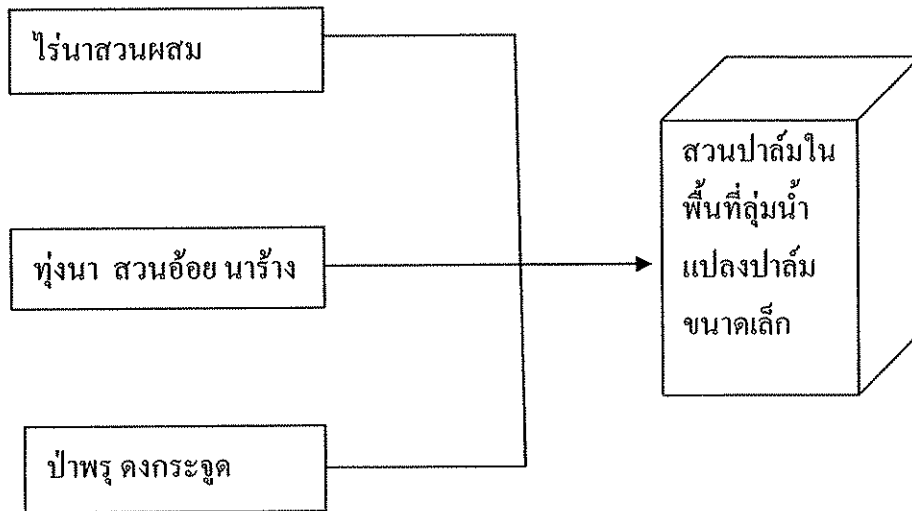
บ้านกงคาล้อม เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มน้ำปากพนัง ลักษณะการตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มบ้านต่างๆ พื้นที่อยู่ติดกับคลองหลายสายแม่น้ำสายเล็กไหลรอบชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำนาเป็นอาชีพหลัก โดยมีลักษณะอาณาเขตติดต่อดังต่อไปนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว อำเภอเชียรใหญ่
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่ที่ 2 บ้านบางคว้น อำเภอเชียรใหญ่
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่ที่ 10 บ้านบ่อ อำเภอเชียรใหญ่
- ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่ที่ 5 บ้านเนินธัมมัง อำเภอเชียรใหญ่

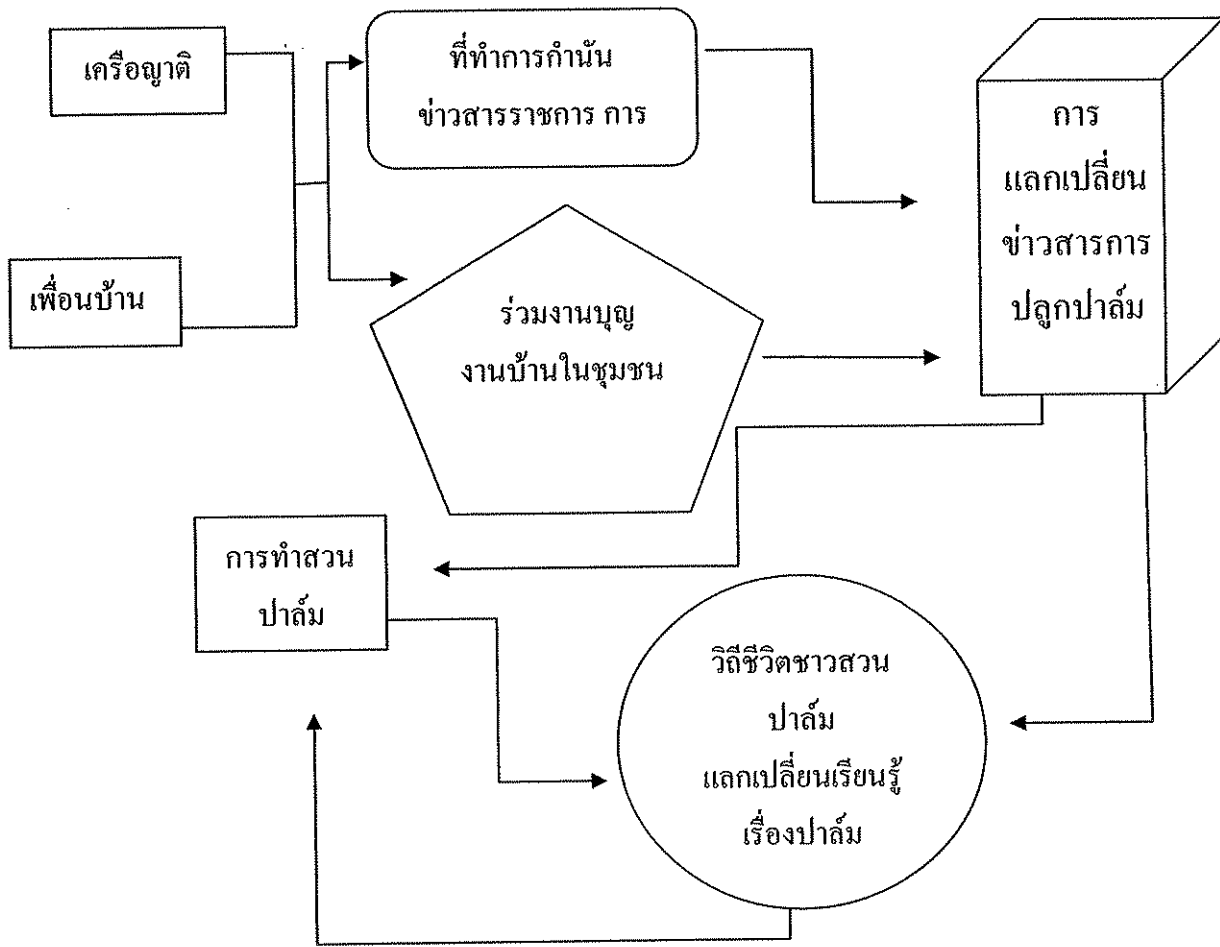
ภาพที่ 15 แสดงแผนที่ชุมชนบ้านกงคาล้อม

จากการตรวจสอบบริบทชุมชนและบริบทสังคม ที่มีผลต่อการทำสวนปาล์มบ้านคงคาล้อม ผู้วิจัยได้จัดสัมมนากลุ่ม โดยเชิญเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มบ้านคงคาล้อมจากผู้มีประสบการณ์ปลูกปาล์มมากกว่า 3 รุ่น สรุปรูปแบบดังนี้

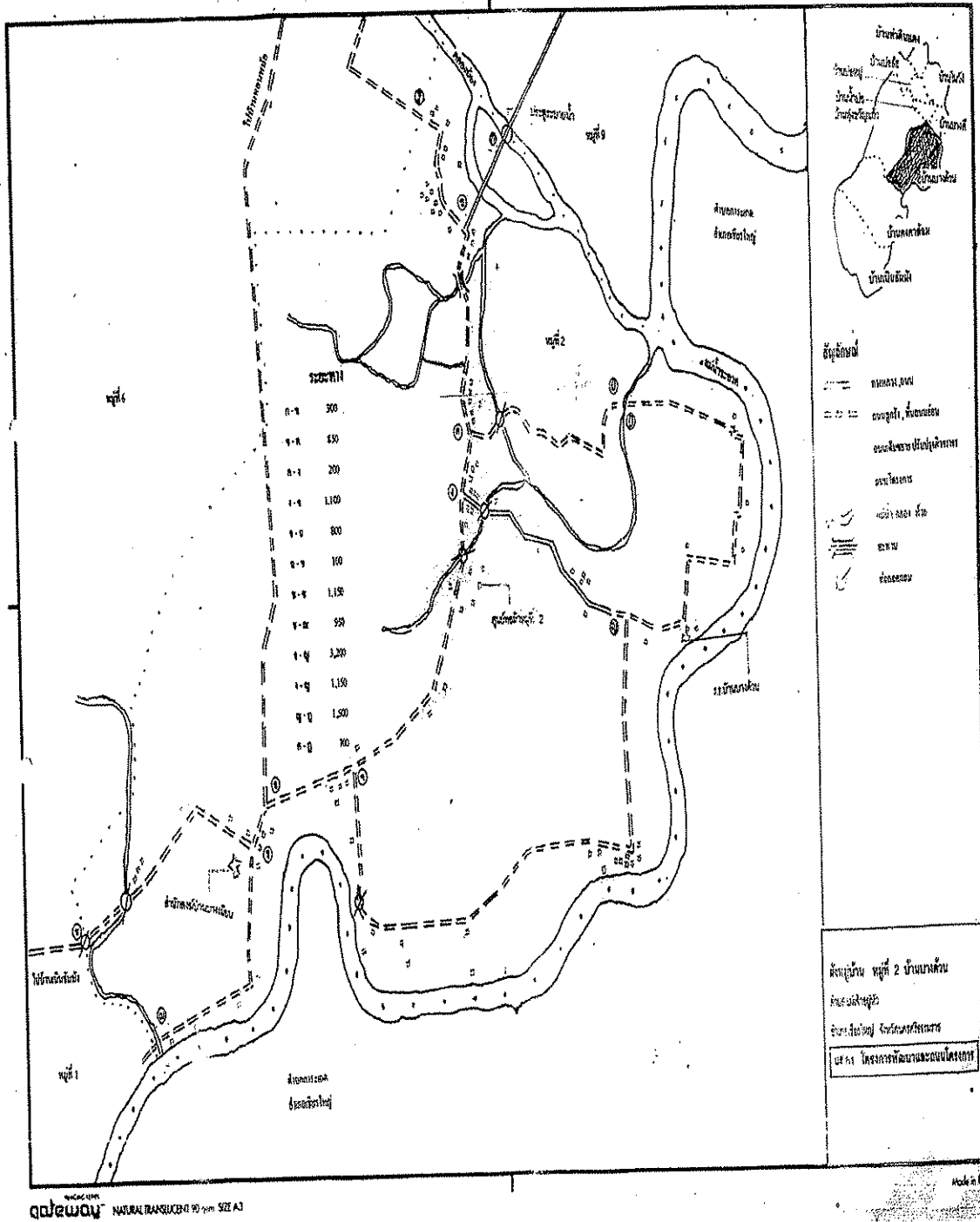
ภาพที่ 16 แสดงรูปแบบบริบทชุมชน คงคาล้อม

โดยภาพรวมของบริบทชุมชน เป็นสภาพพื้นที่ที่เป็นทุ่งนา ป่าพรุ ที่มีการทำนากัน ต่อเนื่องมานาน และสภาพชุมชนที่มีปัญหาเรื่องน้ำท่วม ดินเปรี้ยว ทำให้ความอุดมสมบูรณ์ที่เหมาะสมกับการทำงานเปลี่ยนแปลงไป จากสภาพที่เป็นที่ลุ่ม สามารถยกร่อง และมีคูกักเก็บน้ำ ระบายน้ำ ในช่วงน้ำหลาก ทำให้เป็นบริบทที่สามารถปลูกปาล์มได้ และมีคนกล้าเสี่ยงปลูกปาล์มมาก่อน (นายพร้อม ถนนแก้ว และนายสมเกียรติ มีแก้ว ปลูกเมื่อ พ.ศ. 2540 และ 2544) จากนั้นคนชาว คงคาล้อมหลายครอบครัว ได้ค่อยๆ ปรับสภาพพื้นที่เป็นสวนปาล์มขนาดเล็ก ตามแบบนี้เป็นส่วนใหญ่

ภาพที่ 17 รูปแบบบริบทสังคม คงคาล้อมต่อชาวสวนลำไ้

บริบทสังคม ชาวคงคาล้อม เป็นสังคมที่มีความผูกพันรั้งกันญาติมิตร และเพื่อนบ้าน ที่สนิทกันค่อนข้างสูง มีการรวมกลุ่มกันสานกระชูด ทอผ้า โดยพบปะพูดคุย และทำงานหัตถกรรม ร่วมกันบ่อยมาก ชาวสารต่างๆ จึงมักจะกระจายได้รวดเร็ว ความมีน้ำใจช่วยเหลือและการรวมกลุ่ม จึงมีความเป็นไปได้สูง การรับรู้เรื่องการปลูกลำไ้ นวัตกรรมเกี่ยวกับลำไ้ จึงแพร่หลายค่อนข้างเร็ว

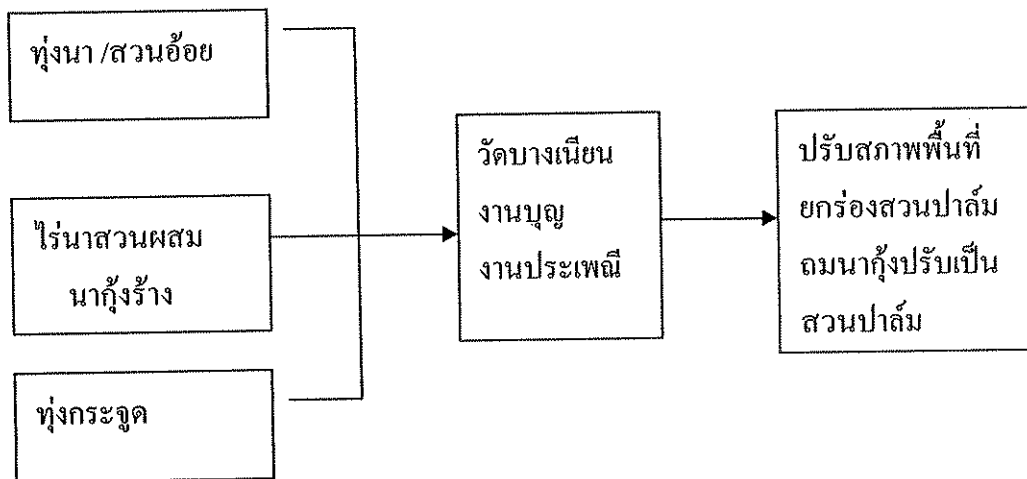

ภาพที่ 18 แสดงแผนที่บ้านบางด้วน

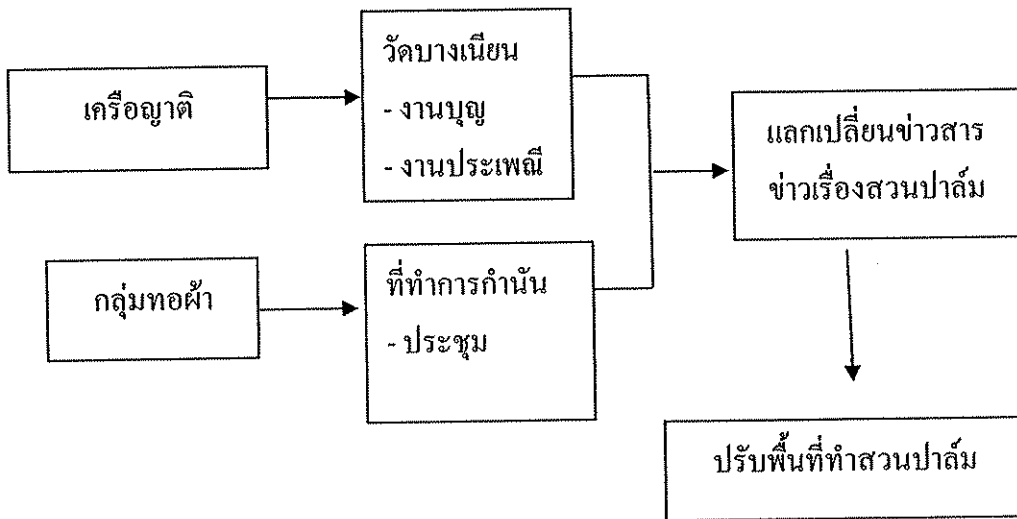
บ้านบางด้วน เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มน้ำปากพนัง ลักษณะการตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มบ้านต่างๆ พื้นที่อยู่ติดกับคลองเล็กไหลผ่านหมู่บ้าน แม่น้ำสายเล็กไหลรอบชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำนาเป็นอาชีพหลัก โดยมีลักษณะอาณาเขตติดต่อดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่ที่ 9 ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ แม่น้ำปากพนัง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่ที่ 1 ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่
ทิศใต้	ติดต่อกับ แม่น้ำปากพนัง ตำบลกาละเกด

จากการตรวจสอบรูปแบบบริบทชุมชนและบริบทสังคม ที่มีผลต่อการทำสวนปาล์มบ้านบางด้วน ผู้วิจัยได้จัดสัมมนากลุ่ม โดยเชิญเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มร่วมกันสรุปผลการวิเคราะห์ได้รูปแบบดังนี้

ภาพที่ 19 แสดงบริบทชุมชนบ้านบางด้วน

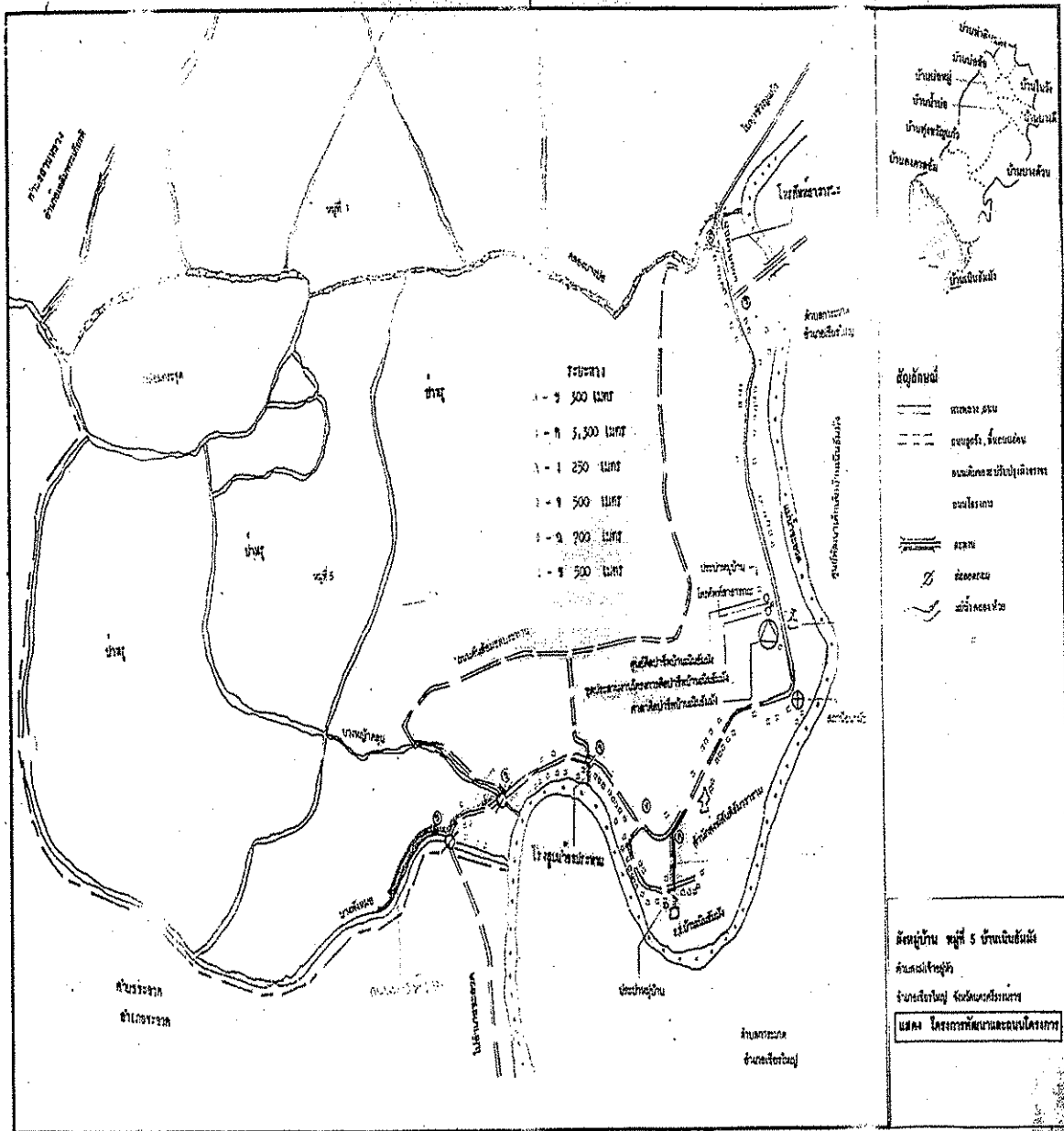

ภาพที่ 20 แสดงบริบทสังคมบ้านบางด้วน

บริบทชุมชนและบริบทสังคม บ้านบางด้วน ส่วนใหญ่จะได้รับข่าวสารต่างๆ จากเพื่อนบ้านในงานบุญ งานบ้าน หอกระจายข่าว และมักจะไปทำกิจกรรมที่วัดบางเนียน หรือไปที่ที่ทำการกำนันตำบลแม่เจ้าอยู่หัว การแลกเปลี่ยนข่าวสารต่อกันบ่อยๆ ทำให้ชาวบางด้วนเกิดความมั่นใจที่จะรับนวัตกรรมการปลูกปาล์ม

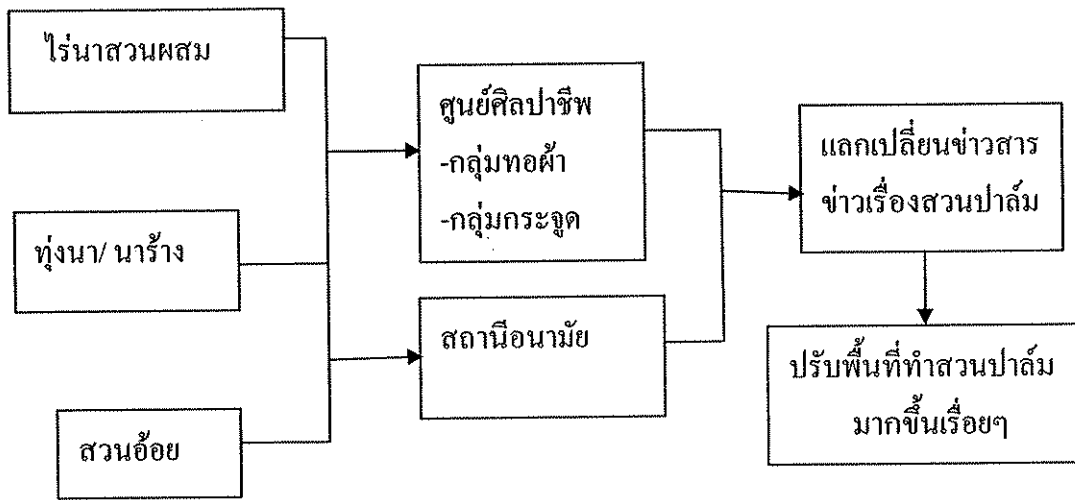
บ้านเนินธัมมัง เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มน้ำปากพนัง ลักษณะการตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มบ้านต่างๆ พื้นที่อยู่ติดกับคลองเล็กไหลผ่านหมู่บ้าน แม่น้ำสายเล็กไหลรอบชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำนาเป็นอาชีพหลัก โดยมีลักษณะอาณาเขตติดต่อดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่ที่ 1 บ้านคงคาล้อม อำเภอเชียรใหญ่
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ แม่น้ำปากพนัง - ชะอวด
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่ที่ 4 ตำบลชะอวด อำเภอชะอวด
ทิศใต้	ติดต่อกับ แม่น้ำปากพนัง - ชะอวด

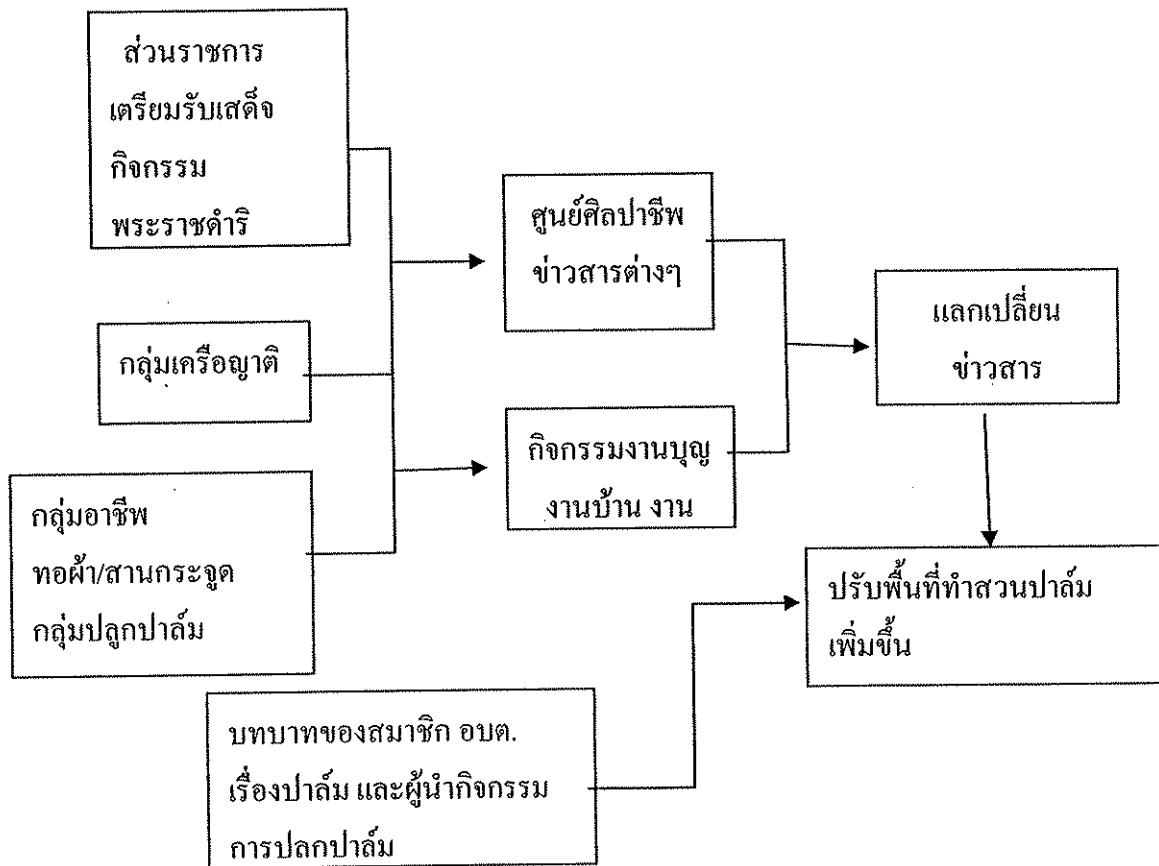
ภาพที่ 21 แผนที่ชุมชนบ้านเนินธัมมัง

จากการตรวจสอบรูปแบบบริบทชุมชนและบริบทสังคม ที่มีผลต่อการทำสวนปาล์ม บ้านเนินธัมมัง ผู้วิจัยได้จัดสัมมนากลุ่มโดยเชิญเกษตรกรผู้ปลูกปาล์ม จำนวน 5 คน ร่วมกันสรุปผลการวิเคราะห์ ได้รูปแบบดังนี้

ภาพที่ 22 แสดงบริบทชุมชนบ้านเนินซำม้ง

บริบทชุมชนและบริบทสังคมเนินซำม้ง เป็นพื้นที่ที่บุคคลภายนอกและส่วนราชการ เดินทางเข้าไปเตรียมการรับเสด็จสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถฯ เกือบทุกปี และก่อนเสด็จ จะมีบุคคลเข้าไปปรับสภาพพื้นที่เตรียมการรับเสด็จ ซึ่งมักจะมีการประชุมประชาชนในพื้นที่บ่อยๆ ศูนย์ศิลปาชีพกับสถานีอนามัยมักจะเป็นศูนย์ในการเตรียมการปรับปรุง พัฒนาต่างๆ จึงมีบางหน่วยงาน ที่นำรถไถไปปรับภูมิทัศน์ ได้เวลาว่างปรับพื้นที่ให้เป็นสวนปาล์มบริการแก่ชาวบ้านค่อนข้างบ่อย สวนปาล์มจึงมีมากขึ้นอย่างรวดเร็ว

ภาพที่ 23 แสดงบริบทสังคมบ้านเนินชัมมัง

บ้านเนินชัมมัง เป็นชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวการปลูกปาล์มที่เข้มข้นมากเป็นพิเศษ เพราะการเคลื่อนไหวของนายชัยยา กลางบน (สมาชิก อบต.) ในฐานะประธานกลุ่มปลูกปาล์ม บ้านเนินชัมมัง นายชัยฤทธิ์ คงเขียว ผู้ริเริ่มปลูกปาล์ม และผู้ที่พยายามทดลองค้นหารูปแบบการปลูกปาล์มที่เหมาะสมอยู่เสมอ

ตอนที่ 2 Input ปัจจัยนำเข้า

การเข้ามาของปาล์มน้ำมันในพื้นที่บ้านคลองค้อม บ้านเนินชัมมังและบ้านบางด้วน

เนื่องจากชุมชนทั้ง 3 ชุมชนเป็นชุมชนที่อยู่ในบริบทที่ใกล้เคียงกันและเป็นชุมชนที่มีพื้นที่ติดกันทำให้การเข้ามาของปาล์มน้ำมันนั้นในลักษณะที่ใกล้เคียงและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จากการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Groups) ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสามหมู่บ้าน สามารถสรุปภาพรวมได้ดังต่อไปนี้

กรณีที่ 1 การนำเข้าปาล์มครั้งแรกของหมู่บ้านจากการสนับสนุนเงินงบประมาณ อบต. ให้ไปดูงานที่แปลงทดลองงานปาล์มจังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้วยจำนวนเงิน 160,000บาท ตอนนั้นได้ชาวบ้านในหมู่บ้านคลองค้อม เนินชัมมัง และบ้านบางด้วน ได้ลงชื่อเพื่อจะเอาพันธุ์ปาล์ม จำนวน 62 คน ชาวบ้านได้ไปซื้อพันธุ์ปาล์ม จากจังหวัดสุราษฎร์ธานี ชื่อบริษัทแห่งหนึ่ง (2521) จำกัด (เนื่องจากชื่อของบบริษัทอาจส่งผลกระทบต่อการพาณิชย์จึงขอสงวนสิทธิในการกล่าวถึง) ตั้งอยู่บริเวณถนนราษีบดี ตำบลท่าข้าม อำเภอ พุนพิน ชื่อพันธุ์ปาล์ม สายพันธุ์ดามีพันธุ์ปาล์มน้ำมัน เนเทอร์รา ลูกพรหมช่วงที่ 1 สายพันธุ์ dxp ได้ชื่อมาต้นละ 75 บาท ชื่อมา 2,750 ต้น ได้ 30 คนเฉลี่ยคนละไม่เกิน 56 ต้นต่อคน

กรณีที่ 2 โครงการพืชทดแทนพลังงาน จังหวัดมาบรรมเรื่องการปลูกปาล์มที่อำเภอเชียรใหญ่ จากนั้นก็เริ่มทำแปลงสาธิต แปลงสาธิตคอนแรกเริ่มที่หมู่ 5 แต่ในหมู่ 5 ไม่มีพื้นที่ที่เหมาะสม จึงย้ายไปปลูกที่หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว แปลงสาธิตไม่ได้มีแต่แปลงสาธิตการปลูกปาล์ม ในตอนนั้นแต่มีแปลงสาธิตอาชีพอื่นด้วยเช่น แปลงสาธิตไร่นาสวนผสม แปลงสาธิตการเลี้ยงปลาสด เพื่อจะหาอาชีพให้กับชาวบ้าน จากนั้นชาวบ้านเห็นว่าการปลูกปาล์มที่แปลงสาธิต หมู่ที่ 6 ได้ผลดี ชาวบ้านก็เริ่มตื่นตัวที่จะปลูกปาล์ม ชาวบ้านได้รวบรวมสมาชิกเสนอเรื่องขึ้นจังหวัด ให้จัดอบรม ที่สำนักงาน อบต. แม่เจ้าอยู่หัว ได้รวบรวมรายชื่อในรุ่นแรก 22 รายเพื่อจะให้อบรม ให้ความรู้เรื่องการปลูกปาล์ม ชาวบ้านเริ่มมีการปรับปรุงพื้นที่ปลูกมากขึ้น และรวมทั้งการดูจากกลุ่มคนอื่นและเห็นว่าได้รับผลผลิตที่ดี จึงทยอยปลูกกันมากขึ้น โดยจะมั่นใจสายพันธุ์ที่ซื้อจากบริษัทมากกว่าที่เกษตรจังหวัดแจก เพราะเห็นจากของกลุ่มที่ปลูกไปก่อนล่วงหน้าแล้วว่าสายพันธุ์ที่ทางเกษตรจังหวัดแจกใบจะฝืดและหักง่าย และความอุดมสมบูรณ์การเจริญเติบโตแตกต่างกันค่อนข้างมาก

กรณีที่ 3 จาก โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังที่มีการสนับสนุนให้เกษตรกรกลุ่มเลี้ยงกุ้งเดิมมีการปรับเปลี่ยนอาชีพ โดยหนึ่งในอาชีพที่สนับสนุนคือการปลูกปาล์มน้ำมัน ดังนั้นประชาชนที่ได้รับทราบข่าวสารจึงได้มีการตัดสินใจไปดูและกลับมาทำ สำหรับพื้นที่ชุมชนบ้านบางด้วน และบ้านคลองค้อมได้มีเกษตรกรส่วนหนึ่งที่ได้รับการช่วยเหลือจากโครงการในครั้งนี้

โดยได้รับการสนับสนุนในด้านการพลิกฟื้นพื้นที่ เนื่องจากเกษตรกรกลุ่มนี้มีการประกอบอาชีพเลี้ยงกุ้งเค็ม โดยสนับสนุนไร่ละ 9,625 บาท ในการพลิกฟื้นพื้นที่

โครงการปลูกป่าล้มจากคนภายนอก เนื่องจากคนในพื้นที่ส่วนใหญ่ ไม่มีเงินทุนมากมาย ได้มีญาติที่เป็นคนภายนอก ซึ่งมีเงินทุนเพียงพอ มาร่วมทุน โดยใช้พื้นที่และแรงงานของคนในหมู่บ้าน แล้วลงทุนค่าใช้จ่ายต่างๆ ทั้งหมด ซึ่งมีไม่มากนัก แต่มีพื้นที่ปลูกร่วมร้อยไร่ การดำเนินงาน โดยมีแหล่งทุนจากภายนอก สามารถทำให้เห็นการนำปัจจัย และนวัตกรรมการปลูกป่าล้มเข้ามาใช้ใน พื้นที่อย่างชัดเจน ทำให้เกษตรกร ได้มีโอกาสเรียนรู้จากการดำเนินงานที่มีแหล่งทุนสนับสนุน

การมีแหล่งทุน ทำให้ได้มีโอกาสได้พบได้เห็นปัจจัยนำเข้าที่ตรงกับหลักวิชาการอย่างมาก ทั้งพันธุ์ป่าล้ม ทั้งรูปแบบการขุดร่องเตรียมแปลงปลูกที่ต้องจ้างรถขุดมาขุดตามขนาดที่กำหนด การใช้ปุ๋ยเคมีตามสูตรที่กำหนด และได้พบเห็นการเจริญเติบโตของแปลงปลูกตามกระบวนการเชิงวิชาการจริงๆ

การชวนจากเพื่อนบ้านและญาติ มีญาติสนิทและเพื่อนบ้านที่ปลูกป่าล้มไปก่อนแล้ว และประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง มักจะเชิญชวนเพื่อนบ้านคนอื่นๆ ให้ปลูกด้วย โดยเฉพาะคนที่ต้องการจะปลูกป่าล้มในรุ่นที่สอง ที่สาม มักจะชวนเพื่อนบ้านปลูก เพราะเวลาจ้างรถขุดจากข้างนอก มาขุด หากพื้นที่น้อยจะไม่เข้ามา และถ้ามีพื้นที่หลายเจ้าของ จะได้ช่วยกันลงขันจ้างรถแบบเหมาจ่าย จะทำให้ค่าเช่าถูกลง นอกจากนี้ การไปซื้อพันธุ์ป่าล้มจากสุราษฎร์ธานีในจำนวนมากๆ ต้นทุนจะถูกลง และการซื้อปุ๋ยร่วมกัน ทำให้ซื้อได้ถูกและประหยัดค่าขนส่งเพราะซื้อพร้อมๆ กัน จึงมีเกษตรกร จำนวนหนึ่งที่ปลูกป่าล้ม เพราะปัจจัยนำเข้าต่างๆ สะดวกและเอื้ออำนวยเป็นอย่างดี โดยมีเพื่อนบ้าน ให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ อย่างใกล้ชิด

วิธีการปลูกป่าล้ม

1. กระบวนการเตรียมการปลูก

การปลูกป่าล้มน้ำมัน ในการเตรียมตัวในการปลูกก็จะมีการศึกษาข้อมูล โดยวิธีต่างๆ ก่อน เช่น อบรมกับหน่วยงานของภาครัฐ ไปศึกษาดูงานในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการปลูกป่าล้ม ศึกษาจากปลงสาชิตในพื้นที่ สอบถามจากประชาชนในพื้นที่ที่ทำก่อน และศึกษาจาก วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น สำหรับกระบวนการอื่นๆ ก็ค่อยใช้ประสบการณ์ของตนเองสอนไปเรื่อยๆ

1.1 การเตรียมดินในการปลูกป่าล้ม วิธีการเตรียมพื้นที่ปลูกป่าล้มในพื้นที่มี 3 รูปแบบด้วยกัน การเตรียมดินใน 3 รูปแบบนี้ส่วนใหญ่ปัจจัยที่สำคัญในเตรียมดินคือเงินทุน

1.2 การปลูกแบบไม่ขุดร่อง (ดินตัน) การปลูกแบบไม่ขุดร่องมี 2 กลุ่ม เป็นกลุ่มที่มีพื้นที่อยู่บนเนินหรือโคกน้ำไม่แห้งขัง ผลผลิตค่อนข้างได้ผลดี แต่มีเพียงส่วนน้อยเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่น้ำแห้งขัง กลุ่มนี้จึงค่อนข้างได้เปรียบมากในการปลูกป่าล้ม อีกกลุ่มกลุ่มที่มี

เงินทุนน้อยไม่มีเงินในการยกร่องแต่ต้องการปลูกด้วย ลักษณะพื้นที่ของตนเองก็อยู่ในที่ราบลุ่มน้ำ
แข็ง ผลผลิตของกลุ่มนี้ค่อนข้างมีปัญหาคือป่าล้มจะนั่งแดง ไม่ค่อยมีการเจริญเติบโตและเมื่อเกิด
น้ำท่วมขังตายเป็นจำนวนมาก

1.3 การปลูกแบบสาตร่อง เป็นการยกร่องแค่นิดหน่อยเพื่อทำการปลูกเพราะต้องการ
ประหยัดเงินทุนกลุ่มนี้ผลผลิตไม่ดีนัก เพราะน้ำแห้งขังอยู่บ่อยครั้งป่าล้มไม่เจริญเติบโต บ้างต้นก็
ขึ้นต้นตาย หรือบ้างต้นก็มีขนาดเท่าเดิมใบแดง การปลูกแบบนี้ไม่ค่อยได้รับผลดีเท่าไรนัก
นอกจากว่าพื้นที่นั้นเป็นพื้นที่สูงกว่าน้ำจึงจะได้รับผลบ้างแต่การเจริญเติบโตก็สู้การยกร่องไม่ได้

1.4 การปลูกแบบขร่อง การปลูกแบบขร่องเป็นการปลูกที่ให้ผลผลิตที่ค่อนข้างดี
แต่การปลูกแบบนี้จำเป็นต้องใช้เงินทุนค่อนข้างมาก กลุ่มที่มีเงินทุนน้อยก็ไม่สามารถปลูกพร้อมกัน
ได้ต้องทยอยปลูก สำหรับการยกร่องนั้นเกษตรกรก็ต้องดูพื้นที่ของตนเองว่าจะให้ความสูงระดับใด
ที่ทำให้ระดับท่วมไม่ถึง ซึ่งความสูงของร่องนั้นก็ขึ้นอยู่กับพื้นที่ของแต่ละราย

1.5 การปลูกตามร่องของไร่นาสวนผสมเดิม สำหรับเกษตรกรที่ประกอบอาชีพไร่นา
สวนผสมเดิมนั้นได้เปรียบกว่ากลุ่มอื่นๆที่สามารถใช้ร่องของไร่สวนผสมปลูกได้เลย โดยไม่ต้อง
ปรับพื้นที่แต่จะปลูกน้อยกว่ากลุ่มอื่น คือกลุ่มอื่นสามารถปลูกได้ประมาณ 22 ต้นต่อไร่ แต่กลุ่มนี้
สามารถปลูกได้ 18 ต้นต่อไร่เท่านั้น เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่

สำหรับคำแนะนำและความรู้ที่ได้จากการเตรียมพื้นที่ในการเพาะปลูกเกษตรกร
ได้มาจากหลายวิธีด้วยกัน คือ

กรณีที่ 1 ขุดตามคำแนะนำโดยคนขับรถไถ จาก นายทุนที่มีรถไถ เนื่องจากกลุ่มที่มี
รถไถได้ทำการขุดในพื้นที่ลุ่มน้ำมาก่อน จึงมาแนะนำให้กับชาวบ้านก่อนที่จะขุด

กรณีที่ 2 เจ้าของที่ดินกำหนดระยะเอง กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ได้รับการอบรมจากที่ต่างๆ
และได้อ่านจากเอกสาร พร้อมทั้งดูของผู้อื่นมาบ้าง ทำให้นำมาปรับใช้ในการขุดของตนเอง รวมทั้ง
กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่จะมีความเชื่อมั่นในตนเองค่อนข้างสูง

กรณีที่ 3 ขุดตามเกษตรจังหวัด มีรูปแบบเดียวกันหมด โดยไม่ได้คำนึงในเรื่องของ
ร่องจะต่ำหรือเป็นเนิน เพราะพื้นที่ที่แตกต่างกันไปจะใช้สูตรเดียวกันทั้งหมด

กรณีที่ 4 ทำตามที่ไปรับสื่อประชาสัมพันธ์มา (เอกสารแผ่นปลิวแนะนำจากร้าน
ขายพันธุ์ป่าล้ม) ว่าควรมีการปรับสภาพดินและขุดขร่องอย่างไร

2. กระบวนการปลูกปาล์ม

ในชุมชน เทคนิคระหว่างคนจ้างกับชาวบ้านจะไม่เหมือนกัน

2.1 คนรับจ้างจะดำเนินการตามใจชอบ ปลูกโดยไม่ระมัดระวังส่งผลให้มีปัญหาหลายเปอร์เซ็นต์ ต้นปาล์มบางคนปลูกลึกเกินไป ปลูกเร็วเกินไป วันหนึ่งประมาณ 5-8 ไร่ ตามที่เจ้าของตั้ง บางต้นก็ไม่หุ้มเหล็กและไม่รองกันหลุม

2.2 ปลูกเองคือกลุ่มคนที่ไม่ค่อยมีเงิน จะปลูกระมัดระวังมากเพราะไม่มีเงินซื้อต้นปาล์มใหม่ ปลูกเองจะไม่รองกันหลุม และหุ้มเหล็กเกือบ 90% ที่ปลูกไม่หุ้มเหล็กเสี่ยงต่อหนู จะต้องปลูกใหม่หมด

3. กระบวนการดูแล

กลุ่ม 1 ได้จากสูตรแนะนำ ใช้อุ๋ยตามสูตรช่วงตัดหญ้า ต้องใช้ปุ๋ยช่วงนั้นจะดูแลปาล์มให้เป็นอย่างดี

กลุ่ม 2 ใส่ปุ๋ยตามสูตร แต่จะช้ากว่ากลุ่มที่ 1 ยืนเวลาออกไป และใช้ em แทน บ้างคนก็ใส่ปุ๋ยคอกผสมกับเคมี โดยสังเกตต้นไม้ต้นไหนผิดปกติ ก็จะดูแลให้เป็นพิเศษช่วงฤดูฝน ระหว่างเดือน ตุลาคม – ธันวาคม จะไม่ใส่ปุ๋ยเพราะน้ำท่วม ยอดอ่อน รากอ่อนปาล์มจะตาย แต่ถ้าไม่ใส่ปุ๋ยปาล์มก็จะไม่ตาย เรียนรู้จากการสังเกตของตัวเอง จะใส่ปุ๋ย 6 เดือน/1 ครั้ง หลังน้ำลด ประมาณ ธันวาคม-มีนาคม และช่วงเดือน สิงหาคม- ตุลาคม

4. เทคนิคการเก็บ

กลุ่มที่ 1 พวกนายทุนรุ่นแรกจะแท้จริงทั้งหมดเพราะให้ต้นปาล์มเจริญเติบโตให้เต็มที่ เพราะลูกปาล์มจะเป็นปุ๋ยให้กับต้นปาล์ม และบำรุงปาล์มได้ดี จะเก็บปาล์ม 2 เดือน/1 ครั้ง หากรอนานปาล์มจะสุกมากเกินไป แต่ถ้าเร็วปาล์มจะไม่สุกเต็มที่

กลุ่มที่ 2 ชาวบ้านรุ่นแรกจะไม่แท้จริงเพราะ เสียค่าย แต่ในราคาช่วงแรก ราคาจะถูกกว่าปาล์มใหญ่ 4 บาท หลัง 3 บาท ผลผลิตต่อต้น/ต่อไร่ใกล้เคียงกัน แต่น้อยกว่านายทุน ผลผลิตประมาณ 80 % แท้งปาล์มเดือนละ 2 ครั้งแต่ไม่ทุกต้น ขายได้ทั้งปี

ปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ นวัตกรรมเชิงวิชาการการปลูกปาล์ม

แปลงสาธิตการปลูกปาล์มพื้นที่ลุ่มน้ำ บ้านทุ่งขวัญแก้ว การมีแปลงสาธิตการปลูกปาล์มเพื่อเป็นพี่เลี้ยงงานลุ่มน้ำปากพนัง โดยใช้พื้นที่หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นพื้นที่ใกล้เคียง ของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเข้ามาส่งเสริม สนับสนุนกระบวนการผลิตเมื่อปี พ.ศ. 2540 ซึ่งสี่ปีผ่านไปผลผลิตได้รับผลเป็นที่น่าพอใจค่อนข้างมาก ทำให้เกษตรกรในตำบลแม่เจ้าอยู่หัว เกิดความสนใจ และต้นตอที่จะศึกษาเรียนรู้ เพื่อวิเคราะห์ว่าสามารถนำมาเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนอาชีพเดิม (จากการทำนา) มาปรับสภาพที่นำมาเป็นสวนปาล์ม

ได้หรือไม่ การติดตามความเคลื่อนไหว และกระบวนการผลิตปาล์มจึงอยู่ในความสนใจของเกษตรกร เป้าหมายทั้งสามหมู่บ้านอย่างมาก

การเดินทางไปดูแปลงสาธิต ประชาชนที่สนใจ เกิดภาวะตื่นตัวและติดตาม และเริ่มเข้าใจ ในกระบวนการผลิต ตั้งแต่การเตรียมแปลงปลูก การคัดเลือกพันธุ์ที่จะปลูก เทคนิควิธีการดูแลรักษา นอกจากนี้ยังพบว่า เจ้าของแปลงสาธิตที่เริ่มต้นปลูก ก็มาจากสภาพทางสังคมเศรษฐกิจที่คล้ายๆ กับเกษตรกรทั่วไป และสามารถประสบความสำเร็จในการปลูกปาล์มได้ การสอบถามพูดคุยในข้อสงสัย และประเด็นที่คิดว่าจะเป็นปัญหา ก็สามารถพูดคุยสอบถามได้โดยสะดวกเพราะอยู่ใกล้ และได้เห็น สภาพการณ์ ปรากฏการณ์ต่างๆ ด้วยตนเอง

บริษัทขายพันธุ์ปาล์มจำนวนหนึ่งมาเปิดแปลงเพาะพันธุ์ปาล์มขายที่บ้านทุ่งขวัญแก้ว บ้านบ่อลือ บ้านน้ำบ่อ หลายราย ซึ่งอยู่ใกล้พื้นที่ และอยู่บนเส้นทางผ่านในขณะที่เดินทางเข้าเมือง จึงมีโอกาสเข้าไปพูดคุย สอบถามรายละเอียดเชิงวิชาการได้โดยสะดวก ประกอบกับทางบริษัท เพาะพันธุ์ปาล์มได้ว่าจ้างเกษตรกรในพื้นที่ในการดูแลรักษาต้นกล้า ทั้งการให้ปุ๋ย ให้น้ำ การคัดแยก ขนาด ความสมบูรณ์ของต้นกล้าตามประเภทของพันธุ์และราคาขาย ทำให้เกษตรกรที่รับจ้างเหล่านี้ เกิดความเข้าใจ เกิดความมั่นใจ หลายรายได้ตัดสินใจระดมทุนจากญาติมิตร เพื่อลงทุนปลูกหรือ สนับสนุนให้เกษตรกรที่มีความพร้อมปลูก โดยเสนอขอเข้าร่วมหุ้นหรือเสนอว่าพร้อมจะรับจ้าง ดูแลในการดำเนินการตามกระบวนการต่างๆ ให้

เกษตรจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่งเสริม สนับสนุนทางวิชาการ ทั้งเอกสาร และคำแนะนำ ต่างๆ มีนักวิชาการออกเยี่ยมสวนปาล์ม และสามารถตอบคำถามข้อข้องใจต่างๆเกี่ยวกับการปลูกปาล์ม ซึ่งเป็นการสนับสนุนนโยบายการปลูกพืชพลังงานทั้งระดับจังหวัด และนโยบายระดับประเทศ

การสนับสนุนของ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)แม่เจ้าอยู่หัว ในการจัดกลุ่มสนใจ ไปศึกษาดูงาน และอบรมระยะสั้น ให้กับเกษตรกรผู้สนใจปลูกปาล์ม โดยจัดรถบัสนำเกษตรกรไปดู กิจการสวนปาล์มที่กระบี่ สุราษฎร์ธานี ซึ่งมีโอกาสได้ดูและพูดคุยกับเกษตรกรผู้ปลูก เจ้าหน้าที่และ นักวิชาการของบริษัทเอกชนที่ขายกล้าพันธุ์ปาล์มในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ไปดูลานเทรับซื้อปาล์ม ดูกิจการโรงงานน้ำมันปาล์ม ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเชิงหลักการ วิชาการเกี่ยวกับปาล์ม จนเกิดความมั่นใจ และเชื่อมั่นว่า อาชีพปลูกปาล์มเป็นอาชีพใหม่อีกอาชีพหนึ่งที่น่าสนใจของพื้นที่ลุ่มน้ำ ปากพวง กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง (รายชื่อกลุ่มคนปลูกชุดแรกของ คงคาล้อมบางคว้น และเนินธัมมัง)

ปัจจัยภูมิปัญญา

เมื่อระบบนิเวศเปลี่ยนแปลงจากนิเวศที่หลากหลายเข้าสู่ระบบนิเวศเชิงเดี่ยวเพื่อเลี้ยงกุ้ง และทำนาข้าวในปัจจุบันเพียงอย่างเดียว พอถึงยุคนากุ้งและนาข้าวล้มสลาย ชาวบ้านจึงมีหนทางในการปรับตัวน้อยมาก เนื่องจากระบบนิเวศถูกทำลายไปอย่างมาก แต่บทเรียนนี้ยังไม่ได้สร้างความ

ตระหนัก หรือความตื่นตัวในเรื่องระบบนิเวศ โดยยังมีหน่วยราชการบางหน่วย และแนวความคิดของเกษตรกรบางคน ยังไม่เห็นความสำคัญของระบบนิเวศเชิงซ้อน จึงยังไม่สนใจในการรักษาสภาพนิเวศแบบธรรมชาติที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ ยังสนใจสนับสนุนกระบวนการผลิตและการประกอบอาชีพเชิงเดี่ยวอยู่ โดยมีหน่วยราชการบางหน่วยยังพยายามสนับสนุนการทำการเกษตรเชิงเดี่ยวต่อไป เช่นการสนับสนุน ส่งเสริมการปลูกสน ปลูกปาล์ม เพราะการสร้างสวนสน เพื่อขายไม้สน ต้องใช้เวลา 4-6 ปี เป็นไม้ที่ต้องใช้พื้นที่ในการปลูกหลายไร่จึงจะคุ้มทุน และเมื่อปลูกไม้สนแล้วพื้นที่ในป่าสนจะไม่มีพืชชนิดอื่น และไม่มีการตัดไม้ต่างๆ ในป่าสน ป่าสนจึงกลายเป็นพื้นที่นิเวศเชิงเดี่ยว ขณะที่การปลูกปาล์มจะต้องใช้พื้นที่มากเป็นสิบไร่จึงจะคุ้มทุน การปลูกปาล์มจึงมีการเปิดพื้นที่ขนาดใหญ่ แล้วปลูกปาล์มเพียงอย่างเดียว สวนปาล์มกลายเป็นพืชเชิงเดี่ยว เพราะในบริเวณสวนปาล์มจะถูกถางออกเป็นที่โล่งเตียน เพื่อเตรียมรองรับพื้นที่ให้ใบปาล์มเมื่อปาล์มโตจะแผ่ใบกว้างออกกินพื้นที่ค่อนข้างมาก การปลูกปาล์มเป็นทางออกใหม่ในการพัฒนาอาชีพของเกษตรกรทั้ง 3 หมู่บ้านอย่างไรก็ตามการปลูกปาล์มน้ำมันนั้นมั่นใจว่าจะให้ผลในระยะเวลา 3 ปี แต่จากสภาพแวดล้อมและปัญหาที่ประสบอยู่เกษตรกรไม่สามารถปรับเปลี่ยนเป็นอาชีพอื่นๆ ได้ที่ดีกว่านี้ สำหรับการปลูกปาล์มในพื้นที่เป็นการปลูกโดยการเรียนรู้กันเองในชุมชนส่วนใหญ่เนื่องจากเป็นพืชเศรษฐกิจใหม่ การเข้ามาช่วยเหลือของหน่วยงานต่างๆ ก็เข้ามาเพียงระยะต้นเท่านั้น ปัจจุบันนี้เกษตรกรต้องเรียนรู้ผิดถูกกันเองในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดข้อค้นพบต่างๆ ที่สามารถนำมาพัฒนาในการประกอบอาชีพ เช่น เทคนิคการใส่ปุ๋ยที่ไม่ควรใส่ก่อนฤดูฝน เพราะจะทำให้รากปาล์มอ่อนแอ ยอดอ่อนเมื่อโดนน้ำจะตายได้ง่าย การยกร่องปลูกก็เช่นเดียวกัน ใช้วิธีดูความเหมาะสมของพื้นที่ตนเอง เพราะลักษณะพื้นที่แต่ละครอบครัวไม่ได้เหมือนกัน

ตอนที่ 3 Process กระบวนการ

กระบวนการรับข่าวสาร

การปรับพื้นที่นาข้าวและนาทุ่งเป็นการปลูกปาล์มน้ำมัน เป็นอาชีพใหม่ที่เข้ามาในชุมชนทั้ง 3 หมู่บ้าน เกษตรกรที่ทำการปลูกในระยะแรกมีไม่มากนัก เนื่องจากให้ผลในระยะเวลาานานจึงไม่มีกลุ่มที่ให้ความสนใจมากนัก เมื่อมีผู้ได้รับผลผลิตแล้วและพบว่าได้ผลผลิตที่ดีมากเนื่องจากปาล์มให้ผลที่ดี และบวกกับปาล์มเป็นไม้ที่ต้องการน้ำจำนวนมาก ในพื้นที่ก็มีน้ำอย่างไม่ขาดแคลนจากการพุดคูกลุ่มย่อยพบว่าเกษตรกรกลุ่มอื่นๆ เริ่มให้ความสนใจที่จะปรับเปลี่ยนอาชีพจำนวนมาก แต่เนื่องจากการปรับเปลี่ยนอาชีพทำสวนปาล์มน้ำมันยังคงต้องใช้ต้นทุนจึงค่อยๆ ทอยยในการลงทุน

เนื่องจากการปลูกปาล์มน้ำมันเป็นอาชีพใหม่ของประชาชนในพื้นที่รายละเอียดในการดำเนินการจำนวนมาก การดำเนินการประกอบอาชีพยังทำตามคำแนะนำโดยชุมชนส่วนใหญ่

สำหรับหน่วยงานราชการยังเข้ามาให้ความรู้ค่อนข้างน้อย และจากการศึกษาเอกสารต่างๆ และยังมีมองในภาพรวม ไม่ถือว่าผลผลิตที่ได้รับนั้นจะคุ้มค่าหรือเปล่า แต่จากการประเมินเบื้องต้นพบว่าการปลูกปาล์มน้ำมันน่าจะเป็นทางออกทางหนึ่ง ในการปรับเปลี่ยนอาชีพของเกษตรกรในพื้นที่ทั้ง 3 หมู่บ้านเพราะเห็นว่าลักษณะทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศที่เอื้ออำนวย

เกษตรกรพบว่า การปลูกปาล์มซึ่งเป็นการผลิตในรูปแบบการผลิตเชิงเดี่ยว จะทำให้ดินเสื่อมคุณภาพรวดเร็ว เกษตรกรกลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการปลูกปาล์มน้ำมันส่วนหนึ่งเล่าว่า ตนไม่ได้ปลูกปาล์มอย่างเดียว แต่ยังปลูกพืชอื่นในสวนปาล์มด้วย เช่น อ้อย ผักต่างๆ โดยได้ไปขอเมล็ดพันธุ์มาจากหมอดินอาสาในพื้นที่ และนำมาหว่านในพื้นที่สวนปาล์ม สำหรับในร่องน้ำคันก็นำปลาหลายชนิดมาใส่ร่วมกับผักกะเจตและผักบุ้ง เพื่อนำมาบริโภคในครัวเรือน ปัจจุบันผลผลิตสามารถแบ่งขายได้เนื่องจากมีจำนวนมากจึงไม่ต้องจ่ายค่าปุ๋ยมากนักเนื่องจากต้นกล้าที่ตายจะเป็นปุ๋ยอย่างดีให้กับต้นปาล์ม และผักบุ้ง ผักกะเจตก็เป็นอาหารให้กับปลาที่ปล่อยไว้ในบ่อ เกษตรกรกลุ่มนี้นำรายได้จากการจำหน่ายปลา ผักมาใช้จ่ายเลี้ยงครอบครัว สำหรับรายได้จากการปลูกปาล์ม น้ำมันเหลือเก็บและใช้หนี้ที่ได้กู้ยืมมาลงทุนในการประกอบอาชีพในครั้งนี้ การยอมรับข่าวสารของเกษตรกรในการปรับเปลี่ยนอาชีพจากนาถั่ว นาข้าวมา ไร่สวนผสม บ่อเลี้ยงปลา มาเป็นปาล์ม น้ำมันนั้น นอกจากสภาพแวดล้อมที่บีบบังคับ เนื่องจากสภาพพื้นที่ที่มีน้ำท่วมและแห้งแล้ง ดินเปรี้ยว ทำให้การเพาะปลูกอย่างอื่นไม่ได้รับผลผลิตที่ดีเท่าที่ควร ทำให้เกษตรกรต้องมีการปรับเปลี่ยนอาชีพเพื่อเลี้ยงครอบครัว บวกกับมีการพัฒนาในการปลูกปาล์มน้ำมัน จึงมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานต่างๆ ดังนี้

1. การอบรมให้ความรู้ในการปลูกปาล์มน้ำมันจากหน่วยงานของภาครัฐ
2. การจัดศึกษาดูงานในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการปลูกปาล์ม
3. การทำแปลงสาธิตในพื้นที่
4. การขยายโดยประชาชนในพื้นที่ที่ทำก่อน
5. อื่นๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

ความรู้เกี่ยวกับปาล์มที่ได้รับ บวกกับปัญหาที่ประสบอยู่ทำให้ประชาชนในพื้นที่ให้ความสนใจ และเตรียมการปลูกปาล์มมากขึ้น โดยทยอยปรับปรุงพื้นที่เป็นแปลงปลูกปาล์มในจำนวนมากขึ้น

กระบวนการตัดสินใจยอมรับการปลูกปาล์ม

ประสบการณ์ปัญหาจากระบบนิเวศเชิงเดี่ยว ซึ่งก่อนหน้านี้ถูกมองว่า เป็นแนวทางในการสร้างอาชีพที่ร่ำรวยในเวลาอันรวดเร็ว สามารถให้ผลผลิตในจำนวนมาก และนำมาซึ่งรายได้มหาศาล รายได้เหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงสภาพการดำเนินชีวิตแบบเดิมๆ สู่การดำเนินชีวิตที่

หรรษา สนองตอบต่อความต้องการตามรูปแบบของความทันสมัยตามสมัยนิยมได้นั้น เป็นการทำลายธรรมชาติที่เป็นระบบนิเวศเชิงซ้อนลงไป และผลการระบบนิเวศหลายส่วนถูกทำลายลงไป นำไปสู่ผลกระทบระยะยาวอย่างรุนแรง นาข้าวและนาทุ่งที่เคยได้รับผลดีในระยะแรกๆ เริ่มมีปัญหามากขึ้น แทรกเข้ามา เมื่อระบบนิเวศเปลี่ยนไป กระบวนการฟอกน้ำให้มีคุณภาพเริ่มมีปัญหา ทำให้มีโรคระบาดใหม่ๆ เข้ามามากขึ้น เกษตรกรจึงต้องแก้ปัญหาโดยใช้สารเคมี ยาปฏิชีวนะมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น จนไม่สามารถสู้กับผลกระทบที่เกิดขึ้นในรูปของต้นทุนที่สูงขึ้น ผลผลิตที่ตกต่ำลงและมีปัญหาอื่นๆ แทรกซ้อนเข้ามา จนยากที่จะแก้ไข การเข้ามาของปาล์มน้ำมันจึงได้รับความนิยมอย่างมากใน 3 พื้นที่ดังกล่าวเนื่องจากการจัดตั้งแปลงสาธิตที่ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง บวกกับราคาผลผลิตที่ดีมากในช่วง 3-4 ปีที่แล้ว ทำให้เกษตรกรที่ปลูกข้าว และทำนาทุ่ง ปลูกผักเค็มที่เจอวิกฤติจึงตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมการปลูกปาล์มน้ำมันอย่างรวดเร็ว เกษตรกรจึงมีขั้นตอนการเรียนรู้เพื่อประกอบการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมการปลูกปาล์ม ดังนี้

1. การเรียนรู้ปัญหาอาชีพเดิมที่ล้มเหลวจากประสบการณ์ด้วยตนเอง โดยการคิดค้นหาเหตุผลของปัจจัยที่มีผลต่อเหตุการณ์แห่งปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหาร่วมกัน ในหมู่เพื่อนบ้านที่พบปัญหาคล้ายๆ กัน แลกเปลี่ยนข่าวสารต่างๆ ร่วมกัน
2. ความตระหนักถึงสภาพปัญหาของอาชีพเดิม ทำให้สนใจใฝ่ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น โดยการคิดวิเคราะห์ถึงแนวโน้มของปัญหาอาชีพเดิมที่รุนแรงมากขึ้น การพยายามหาทางออกที่ผ่านมา ทำให้เกษตรกรมีโอกาสเรียนรู้ด้วยการประเมินเหตุการณ์ในอดีต ประเมินสถานการณ์ปัจจุบันและแสวงหาหนทางนวัตกรรมที่จะเข้ามาช่วยคลี่คลายปัญหาที่มีอยู่ การพบปะพูดคุยในกลุ่มเกษตรกรด้วยกัน จึงเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความตระหนักในการใฝ่รู้ด้วยตนเอง
3. สนใจศึกษาเรียนรู้นวัตกรรมที่จะเข้ามาแทนที่อาชีพเดิม เมื่อมีโอกาส หรือช่องทางใหม่ ที่เห็นว่าสามารถแทนที่อาชีพเดิมที่ล้มเหลวได้ สามารถแก้ปัญหาเดิมๆ ให้ลดน้อยลงได้ จะให้ความสนใจศึกษาอย่างระมัดระวัง จนเกิดความมั่นใจจึงตัดสินใจยอมรับนวัตกรรม

รูปแบบกระบวนการปลูกปาล์ม

1. กลุ่มปลูกปาล์มน้ำมันและปลูกผัก กลุ่มปลูกปาล์ม เป็นกลุ่มที่ลงทุนค่อนข้างสูง เพราะต้องปรับพื้นที่บ่อเลี้ยงกุ้งและนาข้าวเดิมมาเป็นแปลงปาล์มส่วนใหญ่จะปลูกปาล์มตั้งแต่ 10 - 25 ไร่ กลุ่มที่เข้าร่วมโครงการบอกร่างงบประมาณที่ทางรัฐให้มาเพื่อปรับเปลี่ยนอาชีพไม่เพียงพอต่อการปลูกปาล์ม กล่าวคือ เกษตรกรต้องใช้เป็นค่าปรับพื้นที่ไร่ละ 8,000-8,500 บาท ค่าต้นกล้าพันธุ์ไร่ละ 3,000 บาท (ราคาต้นละประมาณ 65 - 70 บาท ระยะปลูก 8 เมตร x 8 เมตรต่อปลูกได้ไร่ละ 40 - 42 ต้น) ซึ่งเป็นการลงทุนในระยะแรกไม่รวมค่าปุ๋ยกระสอบละ 750-850 บาท ในระยะแรก

เกษตรกรต้องใช้เงินทุนทำตะแกรงกันหนูต้นทุนต้นละ ประมาณ 2-3 บาท ทำให้เกษตรกรที่ปลูกปาล์มน้ำมันมีค่าใช้จ่ายสูง รวมทั้งต้องดูแลอย่างต่อเนื่องเกษตรกรจึงใช้พื้นที่ร่องปาล์มปลูกผัก เพราะปาล์มใช้ทั้งปุ๋ยและน้ำตลอด (ในระยะแรกให้ปุ๋ยต้นละ 1 กำมือ โดยใส่สัปดาห์ละ 1 ครั้ง หลังจากนั้นประมาณ 8 เดือน - 1 ปี ก็จะใส่ 4 เดือนต่อครั้ง นอกจากนั้นยังมีค่าชักนํ้ารดเมื่อช่วงแล้งเข้า - เย็น และบางรายต้องชักนํ้าออกจากร่องคูในช่วงฤดูฝนที่มีนํ้ามากเกินไป) เกษตรกรเห็นว่าระหว่างที่ปาล์มยังไม่เจริญเติบโตก็ใช้วิธีการปลูกผักบริเวณคันร่อง โดยผักที่นิยมปลูกได้แก่ บวบกผักนึ่ง เนื่องจากบวบกและผักนึ่ง หากปลูกในที่ร่มจะให้ผลผลิตที่ดี และไม่มีผลกระทบต่อการปลูกปาล์มน้ำมันด้วย การปลูกผักเหล่านี้ยังใช้เป็นพืชคลุมดินได้ด้วย เป็นการเพิ่มความชุ่มชื้นและรักษาสภาพหน้าดินได้ดี และระหว่างระกอยผลผลิตจากปาล์มประมาณ 4 ปี ต้นก็สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตที่เกิดขึ้นใช้จ่ายในครัวเรือนได้

2. กลุ่มปลูกปาล์มน้ำมันและขายแรงงานด้วย แม้ชาวบ้านส่วนหนึ่งจะมองว่าสาเหตุที่คนปลูกนิยมปาล์มกันมากน่าจะเป็นเพราะค่านิยมทำตามกัน หรือแรงโฆษณาของรัฐ หรือการสนับสนุนของรัฐ แต่อีกส่วนหนึ่งก็บอกว่าลองปลูกดูเพราะคิดว่าไม่ทำอะไร รวมทั้งภาครัฐให้การส่งเสริมสนับสนุนด้วย ไม่ว่าจะรัฐจะส่งเสริมผลิตส่งเสริมถูกก็ตามชาวบ้านก็จำเป็นต้องรับ ไม่เช่นนั้นจะไม่ได้รับการสนับสนุน จึงต้องลองเสี่ยงทำดูเพราะ ไม่มีทางเลือกอื่นที่ดีกว่านี้ ก็ตาม แต่ถ้าหากการปลูกปาล์มเกิดประสบผลสำเร็จและได้ผลผลิตดีดังที่ชาวบ้านคาดหวังไว้ก็จะเป็นทางเลือกใหม่ที่ดีสำหรับชุมชน อย่างไรก็ตามปัญหาสำคัญในการปลูกปาล์มในพื้นที่ที่ผู้ปลูกปาล์มกำลังประสบอยู่ก็คือปัญหาเรื่องหนูกัดกินโคนต้นปาล์ม ทำให้ปาล์มเสียหาย ไม่สมบูรณ์หรือตายจึงต้องซื้อปาล์มมาปลูกเสริมอยู่บ่อยครั้ง ส่วนปาล์มที่ติดแล้วก็ไม่ค่อยเจริญเติบโต และขนาดของต้นปาล์มก็โตไม่เท่ากัน ปัญหาเรื่องน้ำไม่พอในช่วงหน้าแล้ง และปัญหาน้ำท่วมในช่วงหน้าฝน และบางรายปลูกปาล์มดิคริมแม่น้ำปากพนัง เมื่อมีการปิดประตูระบายน้ำกักน้ำไว้มากน้ำก็จะท่วมขังปาล์ม ชาวบ้านต้องเสียค่าใช้จ่ายในการสูบน้ำออก ดังนั้นกลุ่มที่ปลูกปาล์มจึงต้องมีทุนสะสม จึงได้ปรับตนเองไปขายแรงงาน แต่การขายแรงงานก็เป็นอาชีพที่มั่นคงมากนัก รวมทั้งรายได้ก็ไม่เพียงพอต่อการใช้นี้ ธนาคารที่เป็นอยู่จึงต้องประกอบอาชีพอื่นเพิ่มด้วย จากสาเหตุที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทำให้เกษตรกรที่ปรับเปลี่ยนอาชีพมาเป็นปลูกปาล์มน้ำมัน ต้องออกขายแรงงานเพื่อนำเงินมาลงทุนในการผลิตและใช้จ่ายในระหว่างที่รอคอยผลผลิตจากปาล์มแรงงานผู้ขายขายแรง แรงงานผู้หญิงก็ดูแลสวนปาล์มและปลูกผักสวนครัวและเลี้ยงปลาในร่องปาล์มไว้รับประทานในครัวเรือนเพื่อลดค่าใช้จ่ายด้วย

3. กลุ่มปลูกปาล์มน้ำมันและรับราชการ การปลูกปาล์มแม้ว่าจะใช้ทุนค่อนข้างสูง แต่แนวโน้มว่าจะมีการขยายพื้นที่การปลูกปาล์มมากยิ่งขึ้นทั้งในพื้นที่ทั้ง 3 หมู่บ้าน เพราะการที่ภาครัฐมีแนวโน้มส่งเสริมการขยายพื้นที่ปลูกปาล์มตามโครงการใหม่ คือ โครงการปลูกปาล์มน้ำมันเพื่อ

การทดแทนพลังงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันให้เพียงพอต่อการบริโภค และนำมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตไบโอดีเซล และสร้างพืชทางเลือกใหม่ที่ทำรายได้มั่นคงให้แก่เกษตรกร โดยจะมีการประกันราคาให้กิโลกรัมละไม่ต่ำกว่า 2.50 บาท และยังได้รับการสนับสนุนเรื่องเงินทุนกู้จาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 อีกด้วย เกษตรกรกลุ่มที่รับราชการเห็นว่าน่าจะเป็นทางออกที่ดีในการฟื้นฟูสถานะทางการเงินของตนเองได้ โดยกลุ่มนี้จะใช้เงินทุนของตนเองเนื่องจากตนมีรายได้จากการรับราชการพอมาจุนเจือได้บ้าง แม้ว่ามีภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบก็ตาม รวมทั้งกลุ่มนี้เข้าถึงความรู้ในการผลิตเป็นอย่างดี ทำให้มั่นใจว่าสามารถสร้างรายได้ระยะเวลาหนึ่ง แต่ก็ไม่ได้หวังมากเนื่องจากผิดหวังกับการทำนาถั่วมาแล้วครั้งหนึ่ง กลุ่มนี้จึงไม่ได้มีการปลูกปาล์มน้ำมันเพียงอย่างเดียวเพราะมีพื้นที่จำนวนมาก โดยในการประกอบอาชีพปลูกปาล์มของตนไม่ได้มาดูแลเองแต่ให้ญาติที่อยู่ในพื้นที่ดูแลให้และลงทุนให้ญาติปลูกผักในร่องปาล์มเพื่อเป็นการสร้างรายได้ และเป็นการพลิกฟื้นดินในร่องปลูกปาล์มด้วย สำหรับพื้นที่ที่เหลือจากการปลูกผักนั้นตนก็ใช้ถั่วเขียวมาหว่านในท้องร่องและไม่ใช้การฉีดพ่นยาและจะใช้การตัดแทน

การเรียนรู้ในเรื่องของปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปลูกปาล์มน้ำมันส่วนใหญ่เกษตรกรใช้การเรียนรู้กันเองในชุมชน โดยการพูดคุยสอบถามจากผู้ที่ทำแล้วประสบผลสำเร็จ สำหรับหน่วยงานทางราชการจะเข้ามาให้ความรู้ในระยะแรก แต่ระยะหลังก็ไม่ค่อยได้เข้ามาให้ความรู้ สำหรับการให้ปุ๋ยและการใช้ยาต่างๆ ส่วนใหญ่ก็จะพึ่งร้านจำหน่ายในพื้นที่ในการอธิบายและคอยให้คำแนะนำปัญหาที่พบในการปลูกปาล์มส่วนใหญ่

ปัญหาราคาและการคัดเลือกต้นพันธุ์

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพันธุ์ปาล์ม เป็นสิ่งใหม่ที่มีความสำคัญอย่างมากที่จะต้องเรียนรู้เป็นการเรียนรู้เพื่อการตัดสินใจครั้งสำคัญ ซึ่งผลการตัดสินใจจะต้องเกี่ยวกับการลงทุนในเบื้องต้นและส่งผลกระทบยาวไปเป็นสิบปี เกษตรกรจะแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับพันธุ์ปาล์มจากการบอกเล่าของผู้มีประสบการณ์ จากบริษัทเจ้าของต้นกล้าปาล์ม นักวิชาการเกษตร แผ่นพับ โฆษณา แปลงขายต้นปาล์มใกล้บ้านและร้านขายปุ๋ย การตัดสินใจเลือกกล้าพันธุ์ จึงขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของต้นกล้าพันธุ์และกำลังซื้อของเกษตรกรด้วย เพราะราคาต้นกล้าพันธุ์ต่อต้นนั้น ยังไม่รวมค่าขนส่งจากแปลงเพาะของร้าน มาอนุบาลที่บ้านอยู่อีกระยะหนึ่ง

กระบวนการเรียนรู้ในขั้นนี้ เป็นการเรียนรู้ในภาวะการณ์ตื่นตัวและระมัดระวังตัว จึงมีการพยายามหาข้อมูลด้วยการสอบถามมากกว่าการอ่านหรือติดตามข่าวสารจากสื่ออื่นๆ พบว่าส่วนใหญ่จะเชื่อคำแนะนำมากกว่าการอ่านหรือวินิจฉัยด้วยตนเอง เหตุผลของผู้มีประสบการณ์และการชี้แนะ

จากบริษัทขายพันธุ์ปลาล์มน้ำมีอิทธิพลต่อการรับรู้อย่างมาก แต่การตัดสินใจจะขึ้นอยู่กับงบประมาณและอำนาจซื้อของเกษตรกรเป็นหลัก

สรุปว่า การคัดเลือกพันธุ์ปลาล์มน้ำเกษตรกรจะเรียนรู้เรื่องพันธุ์และราคาอย่างรอบคอบ และพบว่า การซื้อเป็นกลุ่มสามารถต่อรองได้ทั้งราคา และคุณภาพของกล้าพันธุ์ที่เกษตรกรต้องเลือกคุณสมบัติตามที่กลุ่มต้องการ

ปัญหาหนุ

เป็นปัญหาที่มีความรุนแรงอย่างมากในช่วงของการเริ่มปลูกจนถึง 1 ปี เพราะหนุจะซุกดินลงไปกินหัวปลาล์มน้ำ ต้นปลาล์มน้ำที่หนุกินประมาณ 3-4 วันจะตาย เกษตรกร เรียนรู้เกี่ยวกับหนุมากมาย ด้วยการสังเกต พบว่าหากสวนมีหนุมาก จะพยายามตัดหญ้า ด้ายหญ้า และออกตรวจดูสภาพสวนทุกวัน เมื่อพบว่าต้นที่หนุเริ่มกินครั้งแรก จะนำเอาโคลนมาป้ายแผลรอบๆ หัวปลาล์มน้ำ ทำให้หนุไม่กินอีก ก็สามารถบำรุงให้ปลาล์มน้ำฟื้นตัวได้ นอกจากนี้ ยังมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีปราบหนุกับเกษตรกรด้วยกันอย่างหลากหลายวิธีการ เมื่อต้นปลาล์มน้ำอายุเกิน 3 ปี ปัญหาหนุจะลดลงไปมาก เพราะหนุจะเปลี่ยนมากินลูกปลาล์มน้ำแทน ซึ่งไม่ส่งผลเสียหายเท่าใดนัก แต่ก็ยังเป็นปัญหาที่จะต้องป้องกันและปราบหนุกันต่อไป

กระบวนการเรียนรู้เรื่องหนุ เกษตรกรใช้วิธีการสังเกต ทดลองด้วยวิธีต่างๆ หลากๆ วิธี พบว่าการป้องกันหนุด้วยตะแกรงลวดที่ห่อหัวปลาล์มน้ำก่อนปลูกเหมือนที่อื่นๆ ทำกันนั้น ไม่สามารถป้องกันหนุได้ เพราะหนุที่นี้จะเข้าทางด้านบนที่ต้นปลาล์มน้ำบริเวณที่ตะแกรงรวบหุ้ม จะทำให้มีช่องที่หนุจะแทรกลงไปกินหัวปลาล์มน้ำได้ จึงต้องคิดค้นหาวิธีการอื่นๆ มาใช้ ซึ่งมีทั้งได้ผลและไม่ได้ผล

ปัญหาน้ำท่วม

เนื่องจากพื้นที่เป้าหมายทั้งสามหมู่บ้าน เป็นพื้นที่ลุ่ม จะมีน้ำท่วมเกือบทุกปี เมื่อฝนตกหนักจะมีน้ำหลากมาท่วมพื้นที่เสมอ โดยปกติน้ำจะท่วม (ประมาณเดือนพฤศจิกายน ธันวาคม) เพียง 2-3 วันก็จะแห้ง เพราะน้ำไหลลงแม่น้ำปากพนัง แต่ในบางปี เช่นปี 2548 และปี 2551 ท่วมแช่ขังอยู่ร่วมเดือน การที่น้ำท่วมแช่ขังเป็นเวลานาน ทำให้รากเน่า ต้นเน่า โดยเฉพาะต้นที่อายุน้อยจะมีโอกาสตายมาก และต้นที่ให้ปุ๋ยก่อนน้ำท่วม ต้นจะแทงยอดอ่อนออกมา เมื่อน้ำท่วมทำให้ต้นอ่อนแอและเฉาตายไปในที่สุด

การศึกษาเรียนรู้เรื่องน้ำท่วม เกษตรกรใช้ประสบการณ์ ปราชญ์การณั้ที่เกิดขึ้นมาเป็นบทเรียน มีการพูดคุยหารือแนวทางแก้ปัญหา ปรับทุกข์เกี่ยวกับความเสียหายจากน้ำท่วม มาเป็นแนวทางทดลอง พัฒนารูปแบบ การเรียนรู้เรื่องน้ำท่วม เป็นบทเรียนราคาแพงทุกครั้งเตรียมตัว เตรียมใจ ตั้งหลักรับความเสียหาย เป็นเรื่องที่ไม่สามารถควบคุมได้

การดูแลรักษา และปัญหาโรค เชื้อราต่างๆ (รากเน่า โคนเน่า ใบแดง) เกษตรกรจะศึกษา โดยการสังเกตเป็นหลัก หลังจากปลูกปาล์มในแปลงปลูกแล้ว เกษตรกรส่วนใหญ่จะเข้าไปดูแลปาล์ม ในสวนเกือบทุกวัน เมื่อพบว่ามียาปรากฏการณ์ไม่ปกติ จะสอบถามเพื่อนบ้านที่มีประสบการณ์พร้อม ขอคำแนะนำอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังสอบถามจากเจ้าของร้านขายปุ๋ย สารเคมีว่า อาการนั้นเกิดจากอะไร (บางครั้งมีการเก็บตัวอย่างใบปาล์มที่มีปัญหาไปให้เจ้าของร้านดู) และจะต้องแก้ปัญหาอย่างไร จากนั้นพยายามทดลองด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งจากที่เพื่อนบ้านที่มีประสบการณ์และจากร้านขายปุ๋ย เมื่อเห็นว่าได้ผล จะพยายามบอกต่อๆ กัน ไปยังเพื่อนบ้านที่ปลูกปาล์มแต่ยังไม่พบปัญหา

การเรียนรู้ในขั้นนี้ เกษตรกรเรียนรู้จากการสังเกตปรากฏการณ์ การพยายามสอบถาม ทดลองเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มคนที่ปลูกปาล์มด้วยการ คำแนะนำของร้านขายปุ๋ย และสารเคมีค่อนข้างมีบทบาทต่อแนวความคิดในการเรียนรู้ (เชื่อกันที่คนขายบอกว่าเป็นโรคอะไร มีสาเหตุอย่างไร ฯ) เมื่อมีความรู้ถึงสาเหตุของโรคหรือลักษณะของโรคแล้ว เกษตรกรมักจะพยายามหา วิธีการจากภูมิปัญญาบ้าง จากคำแนะนำบ้างมาทดลองใช้แก้ปัญหาอย่างหลากหลายวิธี และเมื่อใช้ไป ระยะเวลาหนึ่งจะนำมาบอกกล่าวแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนบ้านอยู่เสมอ

สรุป ปัญหาน้ำท่วมยังเป็นปัญหาท้าทายชาวสวนปาล์มอยู่ การเรียนรู้และพยายามปรับตัว ให้สามารถสู้กับปัญหาน้ำท่วม เป็นกระบวนการหนึ่งที่เกิดขึ้น และปัญหาน้ำท่วมเป็นแรงผลักดัน ให้เกษตรกรพยายามคิดหาวิธีปรับตัว (มีความพยายามเพาะพันธุ์ปาล์มทนน้ำแช่ขัง) ในรูปแบบต่างๆ

ปัญหาราคापุ๋ย

ราคาปุ๋ย เป็นค่าใช้จ่ายที่สูง และมีความจำเป็นอย่างมาก เนื่องจากเกษตรกรจะเชื่อ คำแนะนำจากคนขายต้นกล้าพันธุ์ปาล์มอย่างมาก และพยายามทำตามแผ่นพับที่มีคำแนะนำเป็นตาราง การให้ปุ๋ย ว่าช่วงนั้นจะต้องใช้ปุ๋ยสูตรอะไรบ้าง และจะเคร่งครัดต่อตารางเวลาการให้ปุ๋ยอย่างมาก เพราะกลัวว่า ถ้าไม่ทำตามจะเกิดความเสียหาย และผลผลิตจะไม่ออกตามกำหนด จึงพยายามสู้กับ ราคาปุ๋ย มีการเรียนรู้ว่าต้นปาล์มที่ขาดปุ๋ยจะมีอาการปาล์มนั่ง (คือปาล์มที่ไม่เติบโตหรือไม่สูง) จะเป็นปาล์มที่ไม่ออกผลตามกำหนดและผลจะออกน้อยมาก จึงต้องให้ปุ๋ยตามกำหนดเพื่อต้นปาล์ม จะมีอาการเป็นปาล์มยืนหรือปาล์มที่สมบูรณ์ เนื่องจากราคापุ๋ยค่อนข้างสูง เกษตรกรจึงพยายาม ลดต้นทุนปุ๋ยด้วยการ ใช้ปุ๋ยชีวภาพบ้าง (แต่เป็นการทดลองเพียงต้นหรือสองต้นเท่านั้น) เพื่อเปรียบเทียบกับต้นที่ให้ปุ๋ยปกติ เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงใช้ปุ๋ยเคมีตามตารางแผ่นพับหรือตามที่ร้านขายปุ๋ยแนะนำ

สรุป กระบวนการเรียนรู้เพื่อสู้กับปัญหาราคापุ๋ย พบว่าเกษตรกรจะพยายามปรับตัว ในการเก็บเงิน หาเงินซื้อปุ๋ยตามราคาที่กำหนด การต่อรองราคาปุ๋ยไม่ค่อยเข้มข้น แต่มีความพยายาม ทดลองขนาดเล็ก ศึกษาทดแทนปุ๋ยอยู่บ้าง การเรียนรู้ด้วยการทดลอง สังเกตจึงเป็นวิธีการที่ถูกนำมาใช้

แต่ส่วนใหญ่ก็ยังคงกังวลว่า การไม่ใช้ปุ๋ยตามสูตรแล้ว ผลผลิตจะไม่คุ้มค่า เกิดความเสียหายมากกว่า ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี

ปัญหาทางด้านกลไกตลาดต่อราคาผลผลิต

ราคารับซื้อผลปาล์มมีการขึ้นลงเป็นระยะๆ เกษตรกรจะรับทราบข้อมูลจากป้ายราคารับซื้อที่หน้าลานเทปาล์ม ซึ่งมีอยู่ 3 ลานในตลาดบ่อลือ ซึ่งอยู่ห่างประมาณ 3-5 กิโลเมตร การขายจะติดต่อให้ลานรับซื้อมาจากถนนที่สวนปาล์ม โดยลานรับซื้อจะคิดค่าขนส่งในราคาที่ไม่แพงนัก หรือขนออกไปที่ลานเทเอง โดยมีรถรับจ้างขนจากถนนที่สวนปาล์ม ไปยังลานเท ในราคาที่ใกล้เคียงกับที่ลานเทคิดค่ารถ (เจ้าของสวนต้องขนผลผลิตมากองไว้ที่ถนนเอง ซึ่งส่วนใหญ่จะขนโดยใช้รถไถ้ลูกหมา (รถไถลากกระบะ)

การเรียนรู้เรื่องตลาด กลไกราคา พบว่าเกษตรกรพยายามศึกษาจากข้อมูลราคาในแต่ละช่วงด้วยการโทรศัพท์ถามที่ลานเทหรือบุคคลในแวดวงที่เกี่ยวข้อง ศึกษาสาเหตุของการขึ้นหรือลงของราคารับซื้อ มีการเปรียบเทียบราคาของแต่ละลานที่รับซื้อเป็นระยะๆ และยังพบว่าเกษตรกรมีพฤติกรรมต่อรองราคาโดยอ้างอิงราคาเชิงเปรียบเทียบกับลานต่างๆ พร้อมๆ กับผูกไมตรีกับลานเทเพื่อให้ได้ราคาพิเศษ และพยายามแลกเปลี่ยนข่าวสารกันในหมู่เกษตรกร แต่ยังไม่พัฒนาไปถึงขั้นรวมกลุ่มกันต่อรองราคาขาย (อาจจะเป็นเพราะผลผลิตในชุมชนยังมีไม่มากนัก)

ตอนที่ 4 Product / output ผลผลิต

ผลการประเมินการปลูกปาล์มแต่ละช่วงเวลา

เกษตรกรปลูกปาล์มน้ำมันบ้านบางด้วน บ้านคางคาล้อมและบ้านเนินธัมมังได้ประเมินกระบวนการผลิตของตนมาตลอดเวลา มีการศึกษาเรียนรู้วิธีการผลิตแบบต่างๆ แล้วติดตามผลจากกระบวนการดำเนินการในรูปแบบนั้นๆ เป็นระยะๆ จนถึงขั้นการประเมินที่เกษตรกรให้ความสนใจมากที่สุดคือประเมินจากผลผลิตที่ออกมา เพื่อนำไปขายให้กับลานเทรับซื้อปาล์ม

จากปรากฏการณ์การผลิตเมื่อออกผลในปีที่ 3 ซึ่งเป็นช่วงแรกของการให้ผลผลิตนั้น เกษตรกรจะนำมาเป็นข้อมูลเบื้องต้นช่วงหนึ่ง แต่พอเข้าปีที่ 4 เป็นต้นไป ผลผลิตที่ออกมาจะต้องอยู่ในระดับที่ทะยอยคืนทุนได้ ซึ่งต่างหวังว่า หลังจากลงทุนลงแรงไป 4 ปี แล้ว ต่อไปจะเป็นช่วงที่รอรับผลและสามารถมีงบประมาณในการขยายกิจการ และเป็นค่าใช้จ่าย ค่าตอบแทนแรงงานที่ลงไปก่อนหน้านี้ได้แล้ว

ปาล์มอายุ 3 ปีขึ้นไป ได้ให้ผลผลิตออกมา และนำไปขายให้กับลานเทในตลาดบ่อลือ พบว่าได้รับผลผลิตที่ได้ผลมากพอสมควร เนื่องจากปัจจุบันนี้ปาล์มเริ่มให้ผลผลิตและผลผลิตที่ออกมานั้นคุ้มค่ามาก และเมื่อลองเปรียบเทียบกับพื้นที่เป้าหมาย พบว่าพื้นที่บริเวณบ้านมะขามเรียง

นั้นได้รับผลผลิตที่ดีกว่าพื้นที่อื่นๆ เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ทางน้ำ แต่มีข้อจำกัดในเรื่องของการยกร่องว่าควรยกให้สูงกว่าน้ำที่จะท่วมขังจะทำให้ปาล์มให้ผลผลิตที่ดี ปัจจุบันมีผู้ปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่จำนวนมาก แต่การปลูกปาล์มน้ำมันใช้เงินทุนสูง เงินทุนที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อการปลูกในระยะแรก รวมทั้งในการดูแลก็ต้องใช้เงินทุนสูง กลุ่มนี้จึงเป็นกลุ่มที่มีเงินทุนเดิมอยู่แล้วบางส่วน และเมื่อได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ก็พอมีเงินพอที่จะปลูกปาล์มได้ และในช่วงที่รอคอยผลผลิตตนเองต้องรับจ้างขายแรงงาน ปลูกพืชอายุสั้นเสริมเช่น อ้อย บั้วบก พริกขี้หนู และผักอื่นๆ ในร่องปาล์ม เพื่อนำเงินที่ได้มาหมุนเวียนในการปลูกปาล์ม และค่าใช้จ่ายในครอบครัว

ผลการเรียนรู้ในการเตรียมแปลงปลูกปาล์ม

การปลูกปาล์มในพื้นที่ลุ่มน้ำ เป็นประเด็นใหม่ เนื่องจากก่อนหน้านี้ปาล์มปลูกในพื้นที่สูง จึงเพียงแต่ทำแนวร่องสวนให้ห่างกันเพื่อไม่ให้ใบปาล์มเบียดชนกันเท่านั้น แต่การปลูกในที่ลุ่มดินส่วนใหญ่จะเป็นดินเหนียว ไม่เป็นดินแข็งเหมือนที่ดอน และจะต้องไม่ให้น้ำแช่ขังด้วย เกษตรกรได้ทดลองเตรียมแปลงปลูกปาล์มในพื้นที่เป้าหมาย 4 รูปแบบด้วยกัน ดังนี้

1. แปลงแบบดินตัน แปลงดินตันหมายถึงแปลงปลูกที่ไม่มีการขุดร่อง ปลูกในพื้นที่ที่ถางให้เตียน แล้วขุดหลุมปลูกตามแนวระยะห่าง ระยะชิดเพื่อไม่ให้ใบปาล์มเบียดชนกัน การปลูกแบบนี้ดิน ไม่ต้องจ้างรถขุดทำให้ประหยัดต้นทุนต่อไร่มากพอสมควร เกษตรกรได้ทดลองปลูกแบบดินตัน 6-10 ต้น พบว่าจะมีอาการต้นปาล์มนั่งมาก หลังจากปีที่ 4 การออกผลไม่ดีเท่าที่ควร ประกอบกับเมื่อถึงช่วงน้ำท่วม การระบายน้ำไม่ดีเท่าที่ควรทำให้รากเน่าและต้นเฉาตายไปมาก

ผลการปลูกแบบดินตัน ออกมา ไม่ดีเท่าที่ควร แม้ว่าต้นทุนการผลิตจะต่ำ แต่ผลที่ได้ น้อยกว่าแปลงแบบอื่นค่อนข้างมาก ผลที่ได้รับไม่คุ้ม เพราะมีปัญหาเรื่องการระบายน้ำเมื่อท่วมขัง ต้นปาล์มต้องการน้ำมากเมื่อน้ำไม่พอทำให้ปาล์มนั่ง (ไม่สูง ไม่โต) ผลผลิตออกน้อย โรครมากกว่า แปลงแบบอื่นๆ

2. แปลงแบบสาครร่อง เป็นแปลงปลูกที่ใช้รถไถไถปาดพื้นที่ โดยพลิกดินจากด้านข้างเข้าหากันให้กลายเป็นเนินมีร่องน้ำสองข้าง ซึ่งร่องน้ำจะช่วยในการระบายน้ำได้ดี แต่ไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ในร่องได้ การปลูกปาล์มที่กลางร่องสวนทำให้พื้นที่บริเวณโคนต้นสูงกว่าขอบร่อง การลงทุนแปลงแบบนี้ต้นทุนสูงกว่าดินตัน แต่เมื่อเทียบกับแบบอื่นๆ แล้วถือว่าต่ำ เพราะค่ารถไถเพียงครั้งเดียวต่อไร่ไม่สูงมากนัก และสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว

ผลการปลูกแบบสาครร่อง ต้นปาล์มโตในระยะแรกได้ดี แต่พออายุเกิน 3 ปี ต้นปาล์มจะมีอาการนั่ง ไม่ค่อยสูงเท่าที่ควร อาจจะเป็นเพราะปาล์มได้น้ำไม่เต็มที่ เมื่อผลผลิตออกทะลายน ปาล์มจะเล็ก น้ำหนักทะลายน้อย การกินปุ๋ยมากพอสมควรจึงจะทำให้ต้นโตตามขนาดที่ควรจะเป็น เกษตรที่ปลูกปาล์มในรูปแบบของแปลงสาครร่องส่วนใหญ่ไม่ค่อยพอใจในผลผลิต และตั้งใจว่าถ้า

จะปลูกใหม่ จะไม่ใช้วิธีการสาธิต และพบว่าหลายคนได้ลงทุนจ้างรถขุดมาขุดร่องให้ลึกปรับสภาพ จากแบบสาธิตร่องเป็นแบบขุดร่องแทน

3. แปลงขุดร่องขนาด 13 (13 X 3 เมตร) เป็นแปลงที่เกษตรกรส่วนหนึ่งพัฒนามาจาก คำแนะนำของนักวิชาการเกษตร ที่แนะนำให้ขุดร่อง 15 X 3 เมตร โดยมีแนวความคิดว่า ที่ดินมีไม่มากนัก หากทำแปลงให้เล็กลงชนิดหนึ่งก็จะได้พื้นที่ปลูกมากขึ้น แต่เพื่อความรอบคอบได้ทดลองวัด ความยาวของทางปาล์มในแปลงสาธิต และแปลงของพื้นที่อื่นๆ มาคำนวณดู แล้วเกิดความเชื่อมั่นว่าร่องขนาด 13 เมตรก็จะไม่มีปัญหาจึงทดลองทำแปลงขนาดนี้จำนวนหนึ่ง หลังจากปีที่ 4 ผ่านไป ก็เกิดความเชื่อมั่นและได้ทำแปลงขนาดนี้ในรุ่นต่อๆ มา พร้อมทั้งได้บอกเล่าเพื่อนบ้าน ทำให้แปลง แบบนี้เป็นที่แพร่หลายมาก

ผลการปลูกแบบขุดร่องขนาด 13 ปรากฏว่าแปลงขนาดนี้ สามารถเพิ่มจำนวนต้นปาล์ม ได้มากกว่าร่องขนาด 15 เมื่อจำนวนต้นปาล์มมากกว่า ผลผลิตจึงได้มากกว่า และยังพบว่าผลผลิต จากต้นปาล์มแต่ละต้น มีขนาดและน้ำหนักเป็นที่น่าพอใจ ต้นทุนการขุดน้อยกว่าร่อง 15 เล็กน้อย การดูแลน้อยกว่า รูปแบบนี้จึงเป็นที่พอใจของเกษตรกรมากกว่ารูปแบบอื่นๆ

4. แปลงขุดร่องขนาด 15 (15 X 3 เมตร) เป็นรูปแบบที่นักวิชาการเกษตรแนะนำจาก การประชุม อบรมวิธีการเตรียมแปลงปลูก จะได้รับคำแนะนำให้ขุดร่องขนาด 15 X 3 เมตร จึงมี การปลูกตามคำแนะนำในรุ่นแรกๆ ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจ้างเหมารถขุดตามขนาดที่กำหนด และ จำนวนต้นที่ปลูกเมื่อเทียบต่อไร่แล้ว ได้น้อยกว่าร่อง 13 อยู่หลายต้น

ผลการปลูกแบบขุดร่องขนาด 15 การเจริญเติบโตของต้นปาล์ม การดูแลรักษามักจะ เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ขนาดและน้ำหนักของผลผลิตออกมาเป็นที่น่าพอใจ ต้นทุนการผลิตใน ช่วงแรกสูงมาก รูปแบบนี้ยังเป็นที่นิยมของเกษตรกรที่มีทุนมาก และเกษตรกรที่มีทุนจากภายนอก สันนิษฐาน

โดยภาพรวมพบว่า เกษตรกรในพื้นที่มีกระบวนการการเรียนรู้ โดยการพยายามสอบถาม พบปะพูดคุยกับผู้ที่มีประสบการณ์เป็นหลัก และมีความพยายามในการแสวงหาข้อมูลจากหลายๆ แหล่ง มีการนำข้อมูลที่รับรู้มาทดลองเรียนรู้ด้วยการสังเกต ด้วยการนำข้อมูลที่มีอยู่ไปปรึกษาผู้รู้ก่อนจะสรุป เป็นแนวทางของตน และพบว่าเกษตรกรมีความเชื่อมั่นในวิธีการทดลอง ทดสอบ และให้ความสำคัญ กับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมาก การเรียนรู้จึงพัฒนามาจากแหล่งข้อมูลสู่ปรากฏการณ์ ประสบการณ์ ตรงจนกลายเป็นองค์ความรู้ที่เป็นแนวทางในการดำเนินงานของตน และมีความพร้อมที่จะแนะนำ แพร่ขยายองค์ความรู้ที่ตนมีไปยังคนอื่นๆ

ผลการเรียนรู้รูปแบบกระบวนการปลูกป่าล้มแต่ละช่วงเวลา

เกษตรกรได้พยายามนำความรู้ที่ได้รับมาปฏิบัติ โดยเริ่มจากแปลงขนาดเล็กก่อน แล้วจึงสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งมีความพยายามในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ผลการสังเกต การเรียนรู้จากการทดลองปฏิบัติของตนให้กับเพื่อนบ้านหรือผู้สนใจอยู่เสมอ และมีความพยายามปรับปรุงพัฒนารูปแบบวิธีการเป็นระยะๆ จนได้กระบวนการที่เป็นรูปแบบที่ชัดเจน

กระบวนการดูแลป่าล้มตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึง 1 ปีครึ่ง

การดูแลป่าล้มหลังจากนำต้นกล้าป่าล้มปลูกในแปลงแล้ว เกษตรกรได้เรียนรู้วิธีการดูแลสวนป่าล้มจากผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์มาเป็นแนวทางปฏิบัติ เมื่อพบเจอปัญหาจึงพยายามคิดค้นวิธีการใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่มาใช้ หลังจากดำเนินการไปได้หลายรุ่น จึงได้ผลเชิงสรุปกระบวนการดูแลป่าล้มในช่วงแรก ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงกระบวนการผลิตช่วงเริ่มปลูก-1ปีครึ่ง

สรุปผลการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตช่วงเริ่มปลูก-1ปีครึ่ง จากการพัฒนาของชุมชนเอง																	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6
ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1			ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2			ปัญหา น้ำแฉะ ชัง			ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 3								
การใส่ปุ๋ยช่วงนี้เป็นการใส่ปุ๋ยเพื่อเร่งการเจริญเติบโต (สูตร21-0-0) การให้ปุ๋ยแต่ละครั้งจะเพิ่มปริมาณขึ้นตลอด (การดูแลวัชพืชดูแลทุกเดือน) หนุดูแลทุกวันหนุกินหัวป่าล้ม																	

ผลจากการสัมมนากลุ่มผู้ปลูกป่าล้ม พบว่าการดูแลป่าล้มในปีแรกเป็นช่วงที่ต้องขยันเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นช่วงที่อันตรายจากหนุมาก ต้องเดินตรวจดูต้นป่าล้มทุกต้นเกือบทุกวัน เพราะหากพบว่าหนูกัดแล้ว จะต้องแก้ปัญหาพร้อมๆ พยายามปราบหนูดด้วยวิธีการต่างๆ และจะต้องคอยซ่อมต้นที่ตายหรือเสียหายจากหนูกัดอยู่เป็นระยะๆ

การให้ปุ๋ย มีการพยายามศึกษาวิธีการให้ปุ๋ยที่ประหยัดที่สุด พบว่าปุ๋ยเคมียังคงเป็นที่ต้องการ เพราะมีความเชื่อมั่น มั่นใจสูงขณะที่มีการใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักปรับสภาพดินปีละ 1-2 ครั้ง และพบว่าหลังจากการให้ปุ๋ย จะมีการสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นไปตามที่คาดไว้หรือไม่ หากไม่เป็นไปตามที่คาดหวังจะมีการหาข้อมูล หาคำตอบจากเพื่อนบ้านหรือผู้รู้แล้วนำไปทดสอบอยู่เป็นระยะๆ

กระบวนการดูแลปาล์มตั้งแต่ 1 ปีครึ่งถึง 3 ปี

เมื่อปาล์มในแปลงเริ่มเข้มแข็ง การเอาใจใส่ดูแลสวนในช่วงนี้เริ่มผ่อนคลายน้อยกว่าช่วงแรก แต่เนื่องจากพื้นที่ชุมชนเป้าหมายนี้ มักจะมีน้ำท่วมแข่งขังเป็นประจำทุกปี ในเดือนพฤษภาคม ถึง มิถุนายนและเดือน พฤศจิกายน ถึงธันวาคมอยู่เสมอ เกษตรกรได้เรียนรู้จากปรากฏการณ์ที่ผ่านมา และพยายามปรับแนวทางการพัฒนารูปแบบการดูแลสวนจนได้รูปแบบที่เหมาะสมกับพื้นที่ ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงกระบวนการผลิตในช่วง 1ปีครึ่ง - 3 ปี

สรุปผลการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตในช่วง 1ปีครึ่ง - 3 ปีจากการพัฒนาของชุมชน																	
7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ใส่ปุ๋ย ครั้งที่ 4			น้ำแช่ ขัง			ใส่ปุ๋ย ครั้งที่ 5			ใส่ปุ๋ย ครั้งที่ 6			น้ำแช่ ขัง					
การให้ปุ๋ยครั้งที่ 6 เกษตรกรบางกลุ่มจะมีการผสมปุ๋ยสูตร (0-0-60) ด้วยเพื่อลด การดูแลวัชพืช ดูแลทุกๆ 3 เดือน หนูดูแลทุก 2 วัน (หนูกินหัว)																	

การดูแลสวนปาล์มในพื้นที่ มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการบางส่วนให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ โดยจะทิ้งช่วงเวลากการให้ปุ๋ยก่อนน้ำท่วม 1-2 เดือน เพราะได้เรียนรู้จากปรากฏการณ์พบว่า หากปาล์มได้ปุ๋ย รากจะดูดซึมซับเอาปุ๋ยเข้ามาสู่ลำต้น ทำให้รากทำงานหนักและอ่อนแอพร้อมๆ กับเริ่มแตกยอดอ่อน ทำให้ต้นปาล์มอ่อนแอ เมื่อน้ำท่วมแช่ขัง ต้นที่อ่อนแออยู่แล้วจะ เถาตายและพบว่าก่อนให้ปุ๋ยครั้งที่ 6 เกษตรกรจะใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักบำรุงดิน พื้นสภาพดินก่อน แล้วเปลี่ยนสูตรปุ๋ยจากบำรุงต้นมาเป็นสร้างผลปาล์ม

ผลการเรียนรู้รูปแบบการดูแลสวนในระยะ 1 ปีครึ่งถึง 3 ปี ทำให้เกษตรกรพบว่าการดำเนินการตามรูปแบบทั่วไปจะเป็นปัญหาเรื่องน้ำท่วม จึงทดลองปรับเปลี่ยนรูปแบบบางอย่าง และผลการทดลอง 2-3 ครั้งออกมาเป็นที่พอใจ รูปแบบที่ได้ทดลอง ได้นี้ มีการพูดคุยบอกกล่าวให้เพื่อนบ้าน ได้รับรู้ และเกษตรกรมักจะแจ้งเตือนซึ่งกันและกันให้เตรียมตัวช่วงใกล้ๆ ที่จะถึงฤดูฝนเรื่องน้ำท่วม และแนะนำไม่ให้ใส่ปุ๋ยก่อนน้ำท่วมอยู่เสมอ

กระบวนการดูแลปาล์มตั้งแต่ 3 ปีถึง 4 ปีครึ่ง

ช่วงนี้เป็นช่วงที่เริ่มได้รับผลผลิต แต่มักจะมีปัญหาที่ต่อเนื่องมาจากน้ำท่วมแช่ขัง การดูแลหลังน้ำท่วมจึงเน้นฟื้นฟูสภาพดินด้วยปุ๋ยคอก, ปุ๋ยหมัก และใส่ปุ๋ยเคมีครั้งที่ 7 จากนั้นคอย ดูแลสภาพสวน มีการตัดกิ่งใบตกแต่ง โดยกิ่งใบจะหักเป็นท่อนๆ ใส่ในร่องน้ำให้เน่าเปื่อย กลายเป็นปุ๋ย โดยรากปาล์มจะสามารถดูดน้ำและปุ๋ยจากร่องน้ำได้เอง

ตารางที่ 5 แสดงกระบวนการผลิตในช่วง 3 ปี - 4 ปี ครึ่ง

สรุปผลการเรียนรู้กระบวนการผลิตในช่วง 3 ปี - 4 ปี ครึ่ง จากการพัฒนาของชุมชน																	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6
ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 7					ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 8							ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 9				ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 10	
น้ำแช่ขังผลิตเสียหาย ปรับปรุงพื้นที่ใหม่				รอผลผลิตใหม่		เก็บเกี่ยวผลผลิต			น้ำแช่ขังผลิตเสียหาย ปรับปรุงพื้นที่ใหม่				รอผลผลิตใหม่				
การใส่ปุ๋ยช่วงนี้เป็นการใส่ปุ๋ยเพื่อเร่งการให้ผลผลิต (สูตร 0-0-60) การใส่ปุ๋ยแต่ละครั้งจะเพิ่มปริมาณขึ้นตลอด (การดูแลวัชพืชดูแลทุก 6 เดือน) หนูกัดกินผลผลิต																	

การเรียนรู้ในช่วงนี้ พบว่าหนูกัดกินห้วปาล์มได้เปลี่ยนมาเป็นกินผลปาล์ม การป้องกันและปราบหนูกัดกินนี้ จึงหันมาใช้กรงแขวนไว้ใกล้ๆ ทะลายปาล์ม นอกจากนี้ยังเน้นการปราบวัชพืช เพื่อให้สวนเตียนโล่ง หากสวนรดและมีวัชพืชมาก จะเป็นที่อยู่ของหนู ทำให้มีหนูมาก และยังช่วยให้การขนทะลายปาล์มออกขายได้สะดวกขึ้น

ผลจากการเรียนรู้หลังน้ำลด และการพยายามปรับสภาพสวนให้สามารถสร้างผลผลิตได้ตามที่ต้องการ จึงมีการทดลองวิธีการใหม่ๆ ในการปราบหนู การตัดหญ้าปราบวัชพืชและตัดทางปาล์มใบปาล์ม สับให้เล็กลง แล้วหมักในร่องคูน้ำ (นำเอาพืชสดหมักในน้ำให้เป็นปุ๋ย) การฟื้นฟูสภาพดินด้วยปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ก่อนใส่ปุ๋ยเคมี

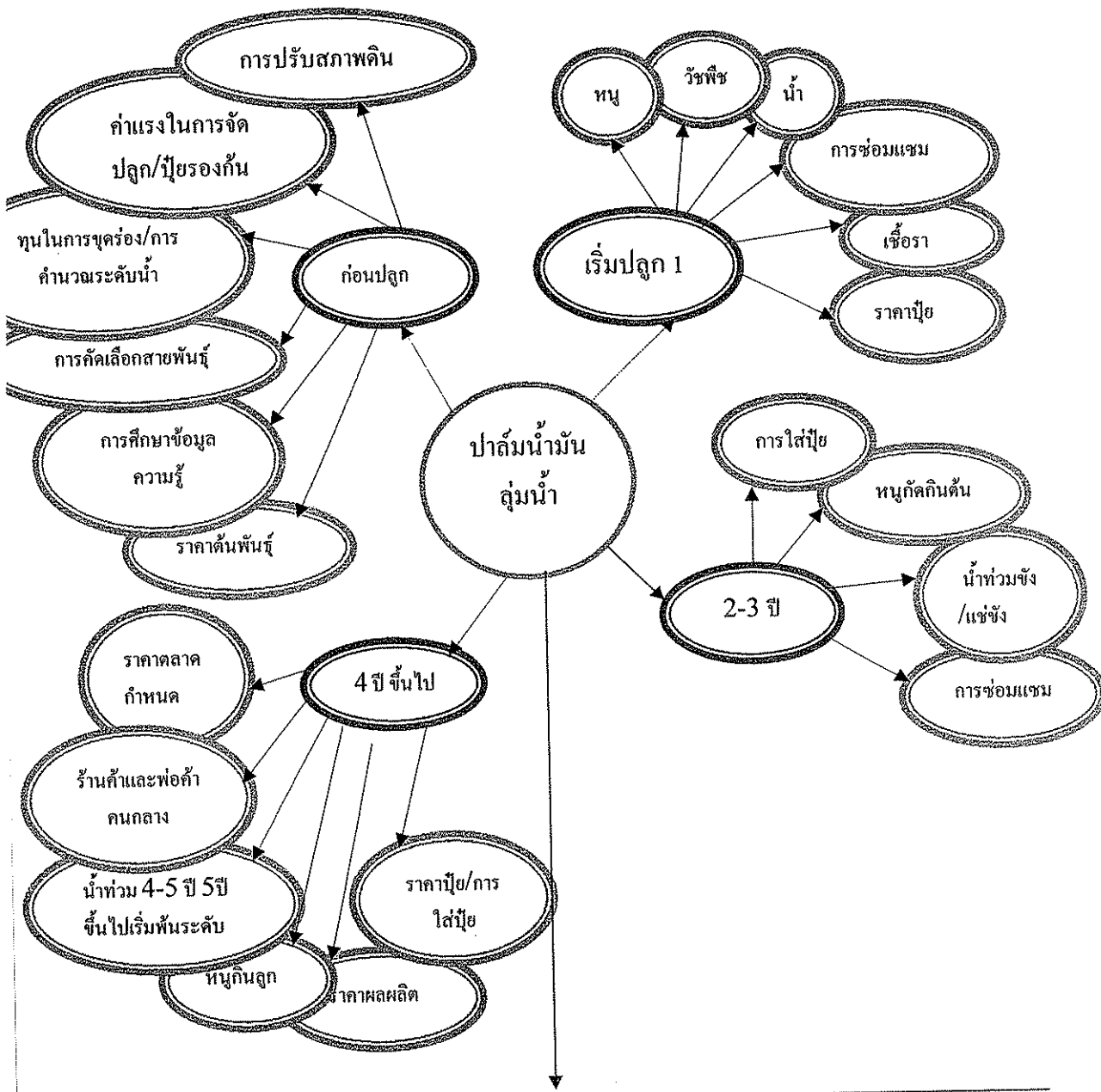
กระบวนการดูแลป่าล้มตั้งแต่ 4 ปีครึ่งถึง 6 ปี

ช่วงนี้เป็นช่วงที่ทุกอย่างลงตัวแล้ว ป่าล้มไม่ต้องดูแลมากนัก เกษตรกรเพียงปรับสภาพดินด้วยปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักหลังน้ำท่วมแช่ขัง คอยใส่ปุ๋ย และพยายามให้สวนเตียนโล่งอยู่เสมอ และตัดแต่งกิ่งใบ โดยให้มีกิ่งใต้ทะลายป่าล้ม 1-2 ชั้น

ตารางที่ 6 แสดงกระบวนการผลิตในช่วง 4ปีครึ่ง - 6 ปี

สรุปผลการเรียนรู้กระบวนการผลิตในช่วง 4ปีครึ่ง - 6 ปี จากการพัฒนาของชุมชน																	
7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 10			น้ำแช่ขัง			ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 11			รอผลผลิตใหม่			ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 12			น้ำแช่ขัง		
เก็บเกี่ยวผลผลิต						น้ำแช่ขังผลผลิตเสียหายปรับปรุงพื้นที่ใหม่						เก็บเกี่ยวผลผลิต					
<p>การให้ปุ๋ยครั้งที่ 6 เกษตรกรบางกลุ่มจะมีการผสมปุ๋ยสูตร (0-0-60) ด้วยเพื่อลูก หลังจากป่าล้มอายุ 6 ปี ป่าล้มจะสูงพึ้นน้ำผลกระทบในระยะนี้จึงมีน้อย กลุ่มที่ปลูกได้ 6 ปีกว่าจึงไม่ค่อยมีปัญหาในปัจจุบัน ผลผลิตที่ได้รับก็ดีในระดับกลาง</p>																	

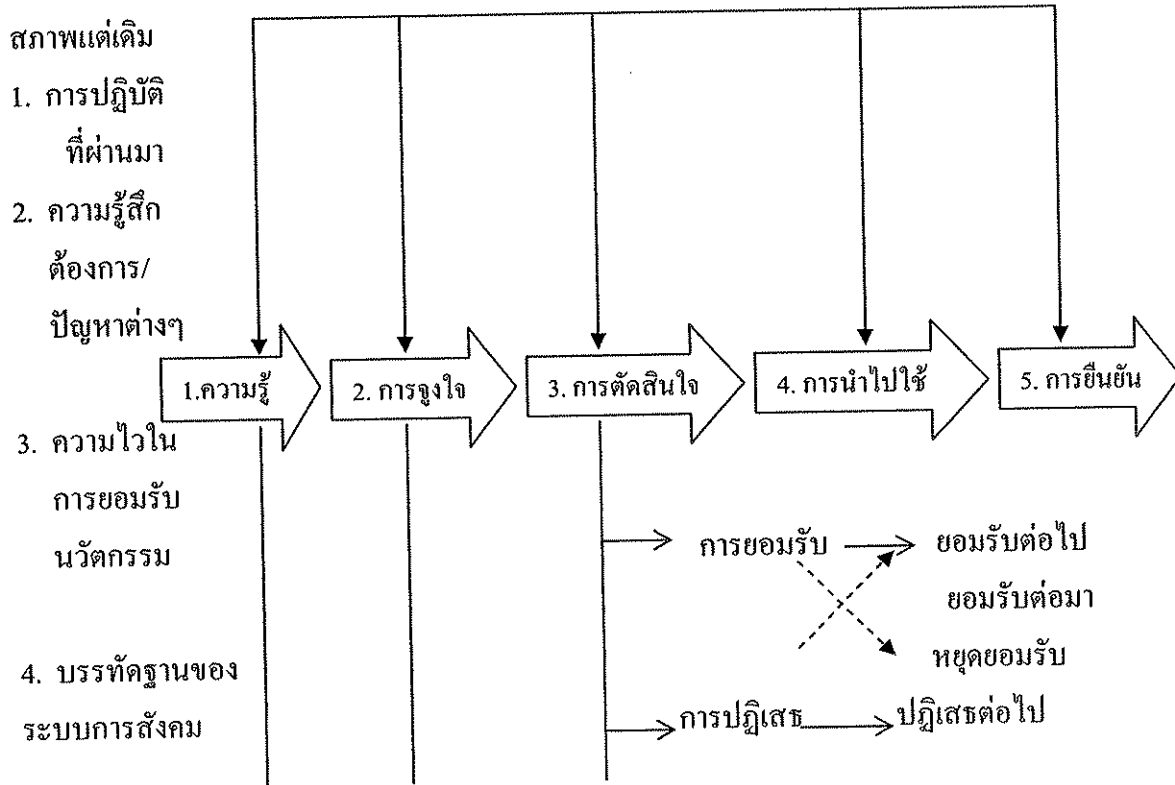
การเรียนรู้ในขั้นนี้ เป็นการเรียนรู้ตามระบบรูปแบบทั่วไป ที่แตกต่างจากที่อื่นๆ คือการพยายามปรับสภาพดินหลังน้ำท่วมแช่ขัง เพื่อให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ และเป็นช่วงที่เน้นการเก็บและขนส่งทะลายป่าล้มออกสู่ตลาดเป็นหลัก

ภาพที่ 24 ผลการเรียนรู้ปัญหาในการปลูกป่าล้ม

การศึกษาข้อมูลในพื้นที่พบว่าหากเกษตรกร สามารถแก้ปัญหาเรื่องน้ำให้ไม่แช่ขัง ทำลายผลผลิตจนสูญเสียรายได้ 6 เดือนในเรื่องของผลผลิตและศูนย์ต้นที่เสื่อมโทรมตามในช่วงน้ำแช่ขัง กลุ่มเกษตรกรก็สามารถพัฒนาอาชีพและสามารถดำรงชีพช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้ 70 %

กระบวนการ ขั้นตอนการรับนวัตกรรม

คุณลักษณะของผู้ตัดสินใจ	คุณลักษณะนวัตกรรมตามการรับรู้ของผู้ตัดสินใจ
1. สภาพเศรษฐกิจสังคม	บุคคล
2. บุคลิกภาพ	1. ประโยชน์เชิงเทียบ
3. พฤติกรรมการเปิดรับสาร	2. ความเข้ากันได้
	3. ความซับซ้อน
	4. การนำไปทดลองได้
	5. การสังเกตเห็นได้

ภาพที่ 25 แสดงกระบวนการการรับนวัตกรรมการปลูกป่าล้ม ตามแนวคิดของ Rogers

การรับนวัตกรรมการปลูกปาล์มของเกษตรกรในกลุ่มน้ำปากพวง มีปัจจัยแวดล้อมทั้งปัจจัยหลักและปัจจัยตั้งเข้ามาเกี่ยวข้องในเชิงบริบทชุมชนและบริบทสังคม เป็นกระบวนการตามแนวความคิดของ Rogers ที่มี 5 ขั้นตอนดังนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบกระบวนการยอมรับนวัตกรรมการปลูกปาล์มด้วยการจัดสัมมนากลุ่มผู้ปลูกปาล์มจาก 3 หมู่บ้าน จำนวน 9 คน ตามแนวความคิดของ Rogers ดังนี้

1. **ขั้นความรู้** ขั้นนี้เกิดขึ้นจากบริบทแวดล้อมที่ส่วนกดดันให้เกษตรกรเกิดความรู้สึกว่าอาชีพทำนาซึ่ง เป็นอาชีพเดิมของตนนั้นมีปัญหามากขึ้นเรื่อยๆ หากไม่มีการปรับตัวจะทำให้เกิดความเดือดร้อน ด้านเศรษฐกิจ ส่งผลต่อเนื่องไปถึงสภาพความเป็นอยู่ทางสังคม จึงต้องมองหาอาชีพอื่นเข้ามาทดแทนการทำนา การส่งเสริมการปลูกปาล์มในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพวงกลายเป็นปัจจัยตั้ง ทำให้เกษตรกรให้ความสนใจ ศึกษาเรื่องราวของปาล์มและแนวทางในการดูแลสวนปาล์มในพื้นที่ลุ่มน้ำขึ้น

การรับรู้เรื่องราวของปาล์มน้ำมันเกษตรกรได้รับข่าวสารจากเกษตรจังหวัด นครศรีธรรมราชที่ประชาสัมพันธ์โครงการพืชทดแทนพลังงาน โดยสนับสนุนการปลูกปาล์มในกลุ่มน้ำปากพวง และได้เลือกพื้นที่หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่เป็นพื้นที่สร้างแปลงสาธิตการปลูกปาล์มในกลุ่มน้ำปากพวง ซึ่งเป็นพื้นที่ใกล้เคียงกับพื้นที่เป้าหมาย ต่อมาเกษตรกรจากพื้นที่เป้าหมายได้ร่วมประชุมชี้แจงถึงแนวทางการปลูกและดูแลสวนปาล์มที่หอประชุมอำเภอเชียรใหญ่ จากนั้นอีก 3 เดือน ได้มีนักวิชาการเกษตรประชุมชี้แจงการปลูกปาล์ม ณ ห้องประชุมที่ทำการกำนันตำบลแม่เจ้าอยู่หัว

แนวความคิดเรื่องสวนปาล์มในพื้นที่ลุ่มน้ำ ได้เป็นกระแสข่าวเข้ามาสู่เกษตรกรเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง และทั้งเป็นทางการ ณ ที่ว่าการอำเภอเชียรใหญ่ และห้องประชุมที่ทำการกำนันแล้ว กระแสคนเดินทางไปดูแปลงสาธิตที่ทุ่งขวัญแก้วและกระจายข่าวปากต่อปาก พร้อมๆ กับการมีรถชุดเข้ามาชุดแปลงปลูกปาล์มในพื้นที่ ทำให้เกิดการตื่นตัวที่จะแสวงหาข่าวสารเรื่องปาล์มมากขึ้น ประกอบกับข่าวโทรทัศน์ วิทยุนำเสนอเรื่องปาล์มมากขึ้น

ระยะเวลาในขั้นความรู้ พบว่าส่วนกลุ่มคนที่มีที่ดินมากกว่า 30 ไร่ และติดตามข่าวสารต่างๆ ทางวิทยุ พูดคุยกับบุคคลจากหน่วยงานต่างๆ บ่อยๆ เดินทางเข้าเมืองบ่อยๆ จะรับรู้ข่าวสารเร็ว โดยเฉพาะปี พ.ศ.2544 ซึ่งมีประมาณ 5-10 คน ขณะที่เกษตรกรส่วนใหญ่จะติดตามข่าวสารจากที่ต่างๆ และคนกลุ่มแรกนี้ ในปี 2545-2546

2. **ขั้นสนใจ** ขั้นนี้เป็นเกิดขึ้นพร้อมๆ กับการกระจายข่าวสารเข้าสู่กลุ่มเกษตรกร โดยหน่วยงานภาครัฐ และภาคธุรกิจ ได้พยายามจูงใจให้เกษตรกรปลูกปาล์มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้งานโครงการพืชพลังงานขยายตัวตามเป้าหมาย และภาคธุรกิจก็ต้องการสร้างเสถียรภาพให้ครบวงจรด้านธุรกิจน้ำมันปาล์มในพื้นที่ เกษตรกรจึงพบกับพฤติกรรมจูงใจต่างๆ ดังนี้

เจ้าหน้าที่การเกษตรต้องการเป่าในการขยายพื้นที่ปลูกปาล์ม ที่ได้รับมอบหมายให้มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันหลายล้านไร่ภายในปี พ.ศ. 2555 จึงจูงใจโดยการสนับสนุนด้านวิชาการ มีการจัดอบรมกลุ่มผู้สนใจเป็นระยะ ๆ

โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ต้องการให้เกษตรกรกรเล็กทำนาถุ้ง จึงพยายามสนับสนุนให้ชาวนาถุ้งเปลี่ยนอาชีพ และเห็นว่า การส่งเสริมการปลูกปาล์มเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของเกษตรกร จึงได้สนับสนุนงบประมาณในการถมนาถุ้งเพื่อสร้างสวนปาล์มให้กับเกษตรกรนาถุ้งที่เข้าโครงการเปลี่ยนอาชีพ

บริษัทขายกล้าพันธุ์ปาล์ม ได้สร้างแรงจูงใจโดยการมาเช่าพื้นที่อนุบาลกล้าพันธุ์ปาล์มที่บ้านทุ่งขวัญแก้ว 3 ไร่ และพื้นที่บ้านบ่อล้อย อีก 3 จุด จุดละหลายไร่ มีการขึ้นป้ายขนาดใหญ่ และออกรายการวิทยุท้องถิ่น โฆษณากล้าพันธุ์ปาล์ม พร้อมๆ กับว่าจ้างเกษตรกรในพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นลูกจ้างดูแลต้นกล้าพันธุ์ ทำให้เกษตรกรที่สนใจมีโอกาสได้เห็น ได้พูดคุยรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับปาล์มพันธุ์ต่างๆ เป็นอย่างดี พร้อมๆ ทั้งบริการผ่อนสามงวดและขนส่งพันธุ์กล้าให้ถึงที่ การอำนวยความสะดวกและบริการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำสวนปาล์ม เป็นพฤติกรรมจูงใจที่เข้าถึงเกษตรกรได้ค่อนข้างมาก

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่เจ้าอยู่หัวสนับสนุนการดูงานและกล้าพันธุ์บางส่วน โดยเชิญชวนเกษตรกรผู้สนใจ เดินทางไปดูกิจการสวนปาล์มที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจัดซื้อกล้าพันธุ์ปาล์มให้กับกลุ่มสนใจปลูกปาล์มไปทดลองปลูกจำนวนหนึ่ง ทำให้มีผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมจำนวนมาก

โดยภาพรวมแล้วพบว่า เกษตรกรต้นตัวที่จะแสวงหาพืชหลักที่จะยึดเป็นอาชีพใหม่ อยู่แล้ว เพราะไม่สามารถทนต่อการทำนาต่อไปได้ พืชอื่นที่ทำกันคืออ้อย กระจูด บัวบก เป็นพืชที่อายุสั้น ไม่ค่อยมีความแน่นอน จึงต้นตัวเรื่องปาล์มกันมาก

เวลาในการจูงใจ เกิดมากในช่วงปี 2547-2549 เพราะเป็นช่วงที่ราคาน้ำมันค่อนข้างสูง ความตื่นเรื่องไบโอดีเซลสูงมาก และทางราชการในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้เสนอข่าวสารเกี่ยวกับสวนปาล์ม โดยเฉพาะในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังมากขึ้น

3. ขั้นการตัดสินใจ เนื่องจากการปลูกปาล์มแม้ว่าจะใช้ทุนค่อนข้างสูง แต่เกษตรกรในพื้นที่บ้านเนินธัมมัง บ้านคงคาล้อม และบ้านบางด้วน ก็ตัดสินใจปลูกปาล์ม เพราะการที่ภาครัฐมีแนวโน้มส่งเสริมการขยายพื้นที่ปลูกปาล์มตามโครงการใหม่ คือ โครงการปลูกปาล์มน้ำมันเพื่อการทดแทนพลังงานเป็นวัตถุดิบในการผลิตไบโอดีเซล และสร้างพืชทางเลือกใหม่ที่ทำรายได้มั่นคงให้แก่เกษตรกร การสนับสนุนเรื่องทุนเงินกู้จาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ในอัตราดอกเบี้ย

ร้อยละ 7.5 อีกด้วย เกษตรกรกลุ่มในพื้นที่เห็นว่าน่าจะเป็นทางออกที่ดีในการฟื้นฟูสถานะทางการเงินของตนเองได้

เกษตรกรในพื้นที่มีกลุ่มที่ประสบความสำเร็จให้ดูเป็นตัวอย่างจำนวนหนึ่งแล้ว ประชาชนในชุมชนจึงเรียนรู้รูปแบบการผลิตเป็นอย่างดี พร้อมทั้งมีการเข้าถึงความรู้ในการผลิตในรูปแบบต่างๆ และสามารถนำมาบูรณาการกับพื้นที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี

การตัดสินใจของเกษตรกร อยู่บนฐานความพร้อมของเงินทุน เมื่อมีเงินทุนก็จะไม่ลังเลที่จะทำสวนปาล์ม โดยทันที และพบว่าหลายคนพยายามกู้เงิน ระดมทุนจากภายนอกในลักษณะของหุ้นส่วนกึ่งเงินกู้หรือเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยขอให้ช่วยลงทุนในที่ดินของตน เรื่องการปลูก ดูแลรักษา จะดำเนินการเองหมด เมื่อขายปาล์ม ได้ก็จะคืนทุนพร้อมดอกเบี้ยหรือแบ่งกันตามส่วนที่ตกลงกันได้

ระยะเวลาในการตัดสินใจ เกษตรกรส่วนใหญ่จะตัดสินใจค่อนข้างเร็ว เพียงแต่จะมีช่วงรอเงินลงทุน ในกรณีที่มีเงินทุน พอมีข้อมูลพร้อมก็จะตัดสินใจเลย ในปรากฏการณ์การตัดสินใจ หลายครั้งจะตัดสินใจตามกลุ่มที่มาชวน (กลุ่มชาวสวนปาล์มหมู่ 5 หมู่ 1) เช่นชวนไปซื้อพันธุ์ปาล์ม ร่วมกัน มีเงินมากก็ซื้อมาก มีน้อยก็ซื้อน้อย แต่ที่ซื้อพร้อมกลุ่มจะได้ราคาถูก มีคนช่วยเหลือ และมีเพื่อนร่วมคิดร่วมปรึกษามาก

4. ขันนำไปใช้ ประชาชนในพื้นที่ 3 หมู่บ้านเป้าหมายได้ปรับพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน จำนวนมากขึ้นหรือคิดเป็นร้อยละ 80% ของประชาชนในพื้นที่ทั้งหมด โดยในการประกอบอาชีพ ปลูกปาล์มของในพื้นที่มีหลากหลายรูปแบบ ตามความสามารถและความพร้อมของตนเองดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่มีเงินทุนน้อยก็จะทยอยปลูกไปที่ละ 3-7 ไร่ตามกำลังของตนเอง กลุ่มนี้จะดูแลสวนด้วยตนเองตั้งแต่เริ่มปลูก การตัดหญ้าปราบวัชพืช ปราบหนู ให้น้ำ ซึ่งส่วนใหญ่ กลุ่มนี้จะปลูกอ้อยหรือบัวบกแซมร่องปาล์ม เป็นการหารายได้ก่อนได้รับผลจากปาล์ม

กลุ่มที่ 2 กลุ่มที่มีเงินทุนปานกลางและสามารถระดมทุนจากญาติพี่น้องได้ก่อน หรือมีการกู้เงินมาลงทุนได้ กลุ่มนี้จะปลูกครั้งละประมาณ 8-20 ไร่ และมีการจ้างงานบ้างในบางส่วน เช่น ในช่วงของการขุดหลุมปลูก การตัดหญ้า การเก็บเกี่ยวเป็นต้น แต่ส่วนใหญ่ก็จะเป็นแรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก กลุ่มนี้บางคนก็จะทยอยลงทุนเป็นช่วงๆ ห่างกัน 4-6 เดือนตามจังหวะของเงินทุน คล้ายๆ กับกลุ่ม 1 แต่การลงทุนแต่ละครั้งจะมากกว่ากลุ่ม 1 กิจกรรมการดูแลสวนจะเป็นระบบมากพอสมควรซึ่งเจ้าของสวนจะควบคุมระบบและร่วมดำเนินการไปพร้อมๆ กับการจ้างแรงงานเสริม เป็นการดูแลด้วยการจัดตารางเชิงระบบว่าแต่ละเดือนจะมีการให้น้ำ การถางสวนอย่างไร

กลุ่มที่ 3 กลุ่มที่มีเงินทุนมาก กลุ่มนี้เป็นนายทุนจากนอกพื้นที่ที่มาลงทุนในการประกอบอาชีพ เช่น ทนายความ ข้าราชการต่างๆ เป็นต้น กลุ่มนี้จะเลือกการจ้างแรงงานทุกรูปแบบของการผลิต บ้างส่วนก็ให้ญาติในพื้นที่เป็นผู้ดูแลให้

การดูแลรักษา เกษตรกรมีความเข้าใจและรู้ถึงกระบวนการดูแลสวนปาล์มค่อนข้างดี มีการแนะนำข้อควรระวังต่างๆ ระหว่างกันอยู่เสมอ และทราบถึงผลเสียของวัชพืช การแต่งทางใบ ปาล์มน้ำมัน ส่วนปัญหาเรื่องหนูทำลายจะรุนแรงในช่วง 1-3 ปี รวมทั้งปัญหาในเรื่องน้ำท่วม เกษตรกรจะมีแนวปฏิบัติในการดูแลรักษาหลังน้ำท่วม

การเก็บเกี่ยวปาล์มน้ำมันจะให้ผลผลิตเมื่ออายุประมาณ 30 เดือน การเก็บเกี่ยวจะทำ ประมาณเดือนละ 2 ครั้ง หลังเก็บเกี่ยว 24 ชั่วโมงจะต้องนำส่งโรงงาน โดยมีแรงงานในการเก็บเกี่ยว ส่วนใหญ่เป็นแรงงานในครัวเรือน สำหรับเกษตรกรรายย่อย และจ้างแรงงานสำหรับนายทุนข้างนอก การจำหน่ายจะใช้รถของตนเองบรรทุกไปส่งให้กับบริษัทที่ตลาดบ่อล้อย การจำหน่ายจะไม่ผูกติดกับพ่อค้า จะคอยสังเกตราคาและนำไปจำหน่าย บ้างกลุ่มที่ไม่มีรถส่วนตัวก็พ่วงกับเพื่อนบ้านไปบ้าง บ้างครั้งก็ให้ร้านรับซื้อมาบรรทุกไป โดยร้านรับซื้อจะคิดเป็นรถ หรือเป็นน้ำหนัก

การป้องกันกำจัดโรค ในหมู่บ้านไม่มีโรคปาล์มรุนแรง แต่จะมีหนูเข้าทำลาย เกษตรกรจะใช้ลวดตาข่ายล้อมโคนต้น ครงคัก ๆ สำหรับปัญหาเรื่องน้ำก็ทำหนังสือให้กับโครงการพัฒนาหมู่บ้านให้เปิดเขื่อนในฤดูน้ำหลาก

5. ขึ้นยืนย่น เกษตรกรใน 3 หมู่บ้านที่ได้ปลูกปาล์มไปแล้ว ต่างมีความมั่นใจว่าสามารถประกอบเป็นอาชีพหลักได้ จึงได้ปลูกเป็นรุ่นที่ 2 รุ่นที่ 3 ไปเรื่อยๆ และมีการสะสมทุน ระดมทุน จากญาติมิตรหรือจากแหล่งทุนต่างๆ มาลงทุนทำกิจการสวนปาล์มต่อไป

การเพิ่มจำนวนทั้งพื้นที่และจำนวนครอบครัวที่มีอาชีพปลูกปาล์มอย่างรวดเร็วในสามหมู่บ้านเป้าหมาย และพื้นที่ใกล้เคียงอื่นๆ หลังจากปาล์มรุ่นแรกๆ ผ่านไปรวม 8-10 ปี จำนวนร้านขายพันธุ์ปาล์ม ลานรับซื้อปาล์ม ร้านขายปุ๋ย เคมีภัณฑ์ที่ใช้กับสวนปาล์ม มีจำนวนมากและคึกคักขึ้น นอกจากนี้ยังมีธุรกิจเกี่ยวกับปาล์มเกิดขึ้น โดยมีคนลงทุนซื้อรถบรรทุกปาล์มในที่ลุ่มเพื่อรับจ้างขุดอยู่จำนวนหนึ่ง ทั้งเป็นคนนอกพื้นที่และในพื้นที่อำเภอเชียรใหญ่ มีกลุ่มอาชีพรับจ้างขุดหลุมหุ้มตาข่ายกันหนูปลูกปาล์ม อาชีพรับจ้างตัดหญ้าในสวนปาล์ม อาชีพเก็บขนทะลายปาล์ม เกิดขึ้นจำนวนมาก เป็นปรากฏการณ์ยืนยันนวัตกรรมการปลูกปาล์มว่าสามารถพัฒนา นำมาใช้ประกอบอาชีพให้กับเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังได้

บุคคลกับการยอมรับนวัตกรรม 5 กลุ่มตามแนวคิดของ Roger ซึ่งได้ศึกษากระบวนการยอมรับการเปลี่ยนแปลงของบุคคลว่า ขึ้นอยู่กับบุคคลที่มีลักษณะต่างๆ 5 กลุ่มผู้วิจัยได้รวบรวมปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคล และสัมภาษณ์เก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วม โดยร่วมกิจกรรมปลูกปาล์ม การใส่ปุ๋ยปาล์ม เก็บผลปาล์ม และสัมมนากลุ่ม (Focus Groups) กับเกษตรกรหลายครั้ง จึงพบว่าเกษตรกรมีลักษณะตามแนวคิดของ Roger ทั้ง 5 กลุ่ม แต่แต่ละกลุ่มจะมีผลต่อการยอมรับนวัตกรรม ดังนี้

1. กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Innovator) หรือ กลุ่มหัวไวใจผู้ เป็นกลุ่มคนที่กล้าเสี่ยง แสวงหานวัตกรรมหรือสิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ และเมื่อพบนวัตกรรมหรือสิ่งใหม่ที่สนใจ จะพยายาม ติดตามข่าวสารอย่างละเอียดในเวลารวดเร็ว เมื่อรับรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับนวัตกรรมนั้นแล้ว จะตัดสินใจรับนวัตกรรมนั้นมาใช้ทันที

กรณีเกษตรกรปลูกปาล์มน้ำมันในสามหมู่บ้านเป้าหมาย พบว่ามีคนลักษณะนี้อยู่ใน บ้านเนินธัมมังและบ้านคงคาล้อมอยู่จำนวนหนึ่ง คือ นายชัยฤทธิ์ คงเขียว นายชัยยา กลางบน นายสมเกียรติ มั่นแก้ว นายพร้อม ถนนวนแก้ว คนกลุ่มนี้ได้เคลื่อนไหวติดตามข่าวสารเกี่ยวกับนวัตกรรม การปลูกปาล์มอย่างต่อเนื่อง พร้อมๆ กับเป็นคนกลุ่มแรกๆ ที่ตัดสินใจปรับสภาพพื้นที่ปลูกปาล์ม

2. กลุ่มยอมรับค่อนข้างเร็ว (Early Adopter) หรือกลุ่มรอยดูที่ท่า คนกลุ่มนี้มีความสนใจ ในนวัตกรรมหรือสิ่งใหม่เช่นเดียวกัน แต่เป็นกลุ่มที่ต้องการความรอบคอบมาก ไม่ค่อยกล้าเสี่ยง มากนัก กลุ่มนี้จะพยายามใกล้ชิด และคอยติดตามความเคลื่อนไหวของกลุ่มแรก เป็นกลุ่มที่คอย สอบถาม ประเมินการใช้นวัตกรรมของกลุ่มแรก เมื่อเห็นว่ากลุ่มแรกใช้ได้ผลดีแล้วจึงตัดสินใจ ยอมรับนวัตกรรม

เกษตรกรปลูกปาล์มในพื้นที่สามหมู่บ้านเป้าหมาย มีกลุ่มลักษณะนี้อยู่มาก ส่วนใหญ่ จะคอยสอบถามคนกลุ่มแรก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพื่อนบ้านใกล้ชิดกว่า ปาล์มที่ปลูกไปแล้วเป็นอย่างไร ต้องใช้ทุนและต้องเตรียมการอย่างไร ในการทำสวนปาล์ม มีการไปช่วยใส่ปุ๋ย ช่วยค้ำค้ำในแปลง ของคนกลุ่มแรกๆ เพื่อเรียนรู้จะได้นำมาใช้ในการทำสวนของตนเอง คนกลุ่มนี้จะมีเงินทุนอยู่ จำนวนหนึ่ง และมักจะเป็นกลุ่มที่สามารถระดมทุนจากญาติมาใช้ในการลงทุนในรุ่นแรกๆ ของการ ปลูกปาล์ม คนกลุ่มนี้จะมีมาก ประมาณร้อยละ 30 และจะเป็นกลุ่มที่พยายามเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม เกษตรกรปลูกปาล์ม

3. กลุ่มยอมรับ เป็นกลุ่มที่รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับนวัตกรรม และให้ความสนใจ ระดับหนึ่ง แต่เป็นกลุ่มคนที่ยังมีความลังเลเรื่องนวัตกรรมอยู่มาก มักจะตั้งข้อสงสัยในนวัตกรรมว่าจะเป็นจริง ตามข้อมูลข่าวสารหรือไม่ จึงรอดูผลการใช้นวัตกรรมของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 อยู่ระยะหนึ่งก่อน เมื่อเห็นว่าคนกลุ่ม 1 และ 2 ใช้นวัตกรรมได้ผลในระดับน่าพอใจแล้ว มีความมั่นใจในนวัตกรรม แล้วจึงจะยอมรับนวัตกรรม

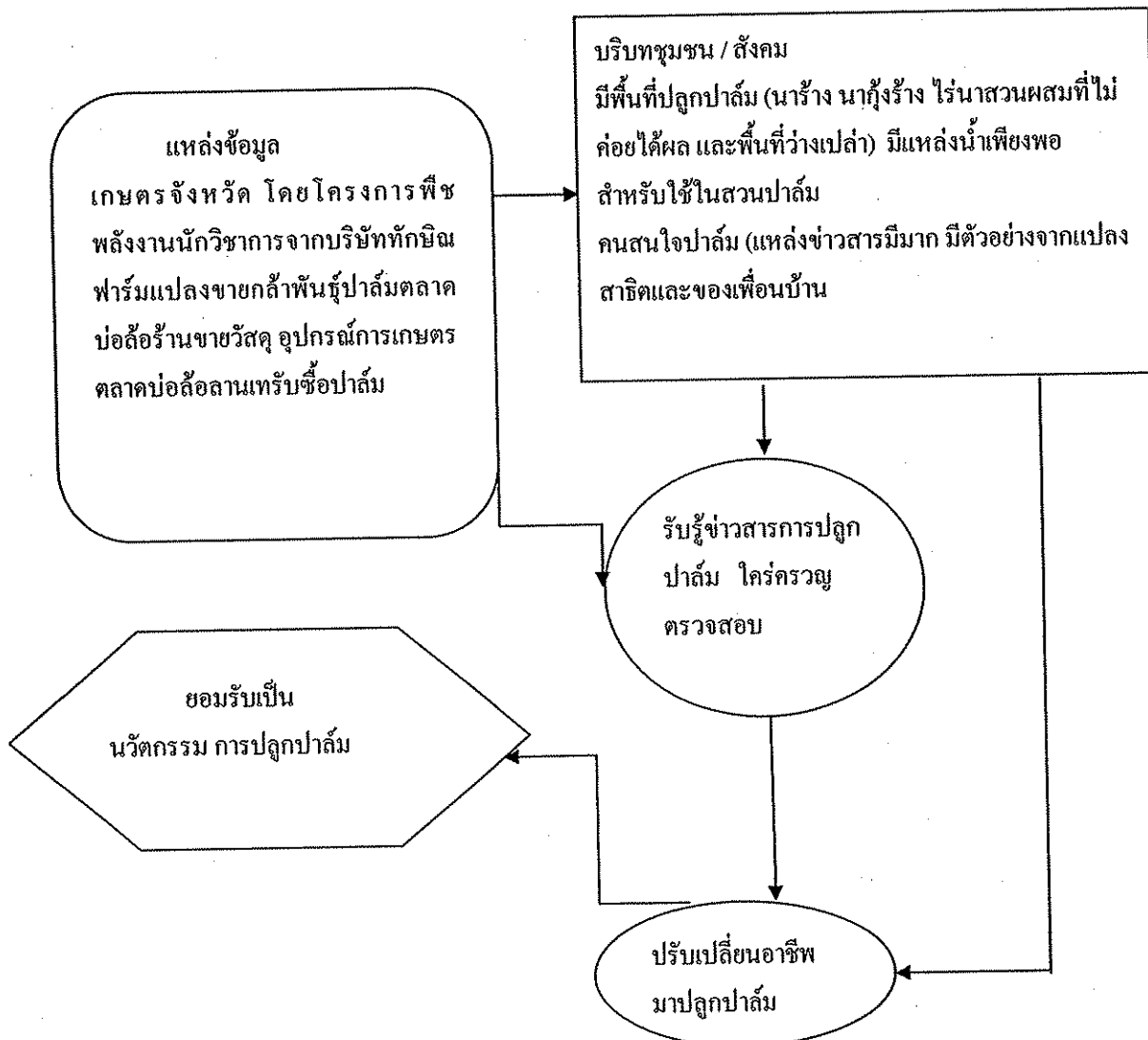
เกษตรกรปลูกปาล์มในพื้นที่สามหมู่บ้านเป้าหมาย จะมีคนกลุ่มนี้อยู่มาก ส่วนใหญ่ เป็นเกษตรกรที่ไม่ค่อยมีเงินทุน จึงติดตามข่าวสารของคนกลุ่มแรก และเป็นกลุ่มที่พยายามเสนอตัว ไปรับจ้างชุดหุ้มปลูกปาล์ม รับจ้างตัดหญ้าใส่ปุ๋ยปาล์ม เมื่อมีเงินทุนมากพอ ก็จะเริ่มต้นปลูกปาล์ม ขนาดเล็กไปก่อน แล้วค่อยขยายไปตามจำนวนทุนที่หามาได้ มีประมาณร้อยละ 40

4. กลุ่มยอมรับซ้ำ คนกลุ่มนี้สนใจติดตามข่าวสารเกี่ยวกับนวัตกรรมในระดับไม่มากนัก และมักตั้งข้อสังเกตว่า นวัตกรรมจะต้องมีผลเสีย ผลกระทบตามมาอย่างแน่นอน จึงพยายามหาข้อโต้แย้งนวัตกรรมอยู่เสมอในช่วงแรกๆ จนเห็นว่า คนกลุ่มที่ 1 กลุ่มคนที่ 2 และกลุ่มคนที่ 3 รับนวัตกรรมมาใช้เป็นส่วนใหญ่ จนตนเองเกิดความรู้สึกที่ว่าหากไม่รับนวัตกรรมตนจะกลายเป็นคนล้าสมัย จึงรับนวัตกรรมนั้นมาใช้

จากการตรวจสอบเกษตรกรเป้าหมาย พบว่าคนกลุ่มนี้พอมืออยู่บ้าง เป็นกลุ่มที่ยังคงทำนา หาลา แม้จะมีทุนมากพอที่จะเปลี่ยนอาชีพได้ กลุ่มนี้จะปลูกยางพาราก่อนในช่วงแรกๆ ต่อมาเมื่อพบว่าคนส่วนใหญ่ปลูกปาล์ม จึงปลูกปาล์มด้วย กลุ่มนี้จึงมีทั้งนาข้าว สวนยาง ไร่นา สวนผสม และปาล์ม จากการสำรวจปรากฏการณ์พบว่า คนกลุ่มนี้ยังมีความเชื่อมั่นในพืชอื่นๆ มากกว่าปาล์ม โดยเชื่อว่าข้าว ส้มโอ มะม่วง เป็นพืชอาหาร ขายและกินได้ ส่วนยางพารามีที่ขายมากมาย (ปาล์มต้องขายที่ลานเทเท่านั้น) ต้นยางพาราที่ขายได้ การดูแลและให้น้ำไม่ยุ่งยากเหมือนปาล์ม แต่กลุ่มนี้ก็ปลูกปาล์มด้วยในจำนวนพื้นที่ไม่มากนัก

5. กลุ่มไม่ยอมรับ หรือล่าช้า กลุ่มนี้เป็นกลุ่มคนที่ไม่ค่อยสนใจข่าวสารใหม่ๆ มีวิถีชีวิตอยู่กับรูปแบบเดิมๆ ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง ต้องการทำในสิ่งที่ตนมีประสบการณ์มาก่อนและยึดมั่นในสิ่งที่ตนเคยปฏิบัติอย่างเคร่งครัด หากมีสิ่งใหม่ๆ ที่ขัดแย้งกับแนวปฏิบัติเดิม กลุ่มนี้จะไม่ยอมรับ เกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย มีคนกลุ่มนี้อยู่ไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวสูงอายุ ไม่อยากลงทุนเพิ่มเติม ยังคงทำนา หาลา สานกระชูด ซึ่งเป็นอาชีพที่เคยทำต่อเนื่องมานาน

ข้อสังเกตต่อกระบวนการรับนวัตกรรมการปลูกปาล์ม ของเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย มีความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงในลักษณะการรับนวัตกรรมมาใช้ และพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากสามารถหาข่าวสารเกี่ยวกับปาล์มได้สะดวกจากตลาดบ่อลื้อ ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านเป้าหมาย 10-15 กิโลเมตร การเดินทางสะดวก จะมีลานเทรับซื้อปาล์มถึง 3 ร้าน และยังมีร้านในเมืองนครศรีธรรมราช ร่อนพิบูลย์ อีกจำนวนหนึ่ง มีร้านขายปุ๋ยและผลิตภัณฑ์การเกษตรหลายร้าน และพบว่าจำนวนลานเทรับซื้อปาล์มในพื้นที่อำเภอเชียรใหญ่และอำเภอใกล้เคียง มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น มีการเตรียมพื้นที่ตั้งโรงงานน้ำมันปาล์มใกล้ๆ ตลาดบ่อลื้อ (จะสร้างโรงงานและเริ่มผลิตปี 2554) ทำให้การขยายตัวของสวนปาล์มในหลายๆ ตำบลของอำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร อำเภอปากพนัง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และอำเภอเมือง เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้กระบวนการ การงานรับนวัตกรรมการปลูกปาล์มของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เตรียมสร้างโรงงานน้ำมันปาล์ม ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่เจ้าอยู่หัว (อบต.แม่เจ้าอยู่หัว อบต.เกาะเกิด อบต.เขาพระบาท ซึ่งเป็นพื้นที่ใกล้เคียง) มีโครงการสนับสนุนการปลูกปาล์มหลายโครงการ เช่น โครงการให้การอบรม โครงการจัดหาแหล่งทุนเป็นต้นผล

ภาพที่ 26 กระบวนการเรียนรู้สู่การปรับเปลี่ยนอาชีพผู้การปลูกปาล์มของเกษตรกร

โดยสรุป กระบวนการเรียนรู้สู่การปรับเปลี่ยนอาชีพผู้การปลูกปาล์มของเกษตรกรพบว่าเกษตรกรอยู่ในบริบทที่การทำงานซึ่งเป็นอาชีพเดิมนั้น มีปัญหาหนัก จนเป็นปัจจัยผลักดันให้เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานด้านอาชีพใหม่ หากจะประกอบอาชีพทำนาต่อไปจะต้องปรับตัวด้านต้นทุนและวิธีการการผลิต ซึ่งมีความเสี่ยงสูง จึงพยายามนำประสบการณ์เดิมมาทบทวนพร้อมๆ กับสนใจติดตามข่าวสารเพื่อหาอาชีพใหม่ ประกอบการเข้ามาของข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกปาล์มในกลุ่มน้ำ โดยมีแหล่งข้อมูลข่าวสารเข้ามาอย่างต่อเนื่อง

เกษตรกรได้รับแรงกดดันจากบริบทชุมชนให้เคลื่อนไหว พร้อมกับได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการนวัตกรรมปลูกปาล์ม จึงเป็นโอกาสให้ได้คิดใคร่ครวญ ตรวจสอบแนวทางก่อนการยอมรับ

นวัตกรรมมาใช้ทดลองขนาดเล็กในพื้นที่ด้วยตนเอง และตรวจสอบแนวทางกับเพื่อนบ้านอยู่เสมอ จากบริบทสังคมที่เป็นสังคมญาติมิตรเพื่อนสนิท การแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือแนวทางแก้ปัญหา การปลูกป่าล้มมีขึ้นบ่อยๆ จนตัดสินใจเปลี่ยนอาชีพจากทำนามาทำสวนป่าล้ม โดยรับนวัตกรรม การปลูกป่าล้มมาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต